

Pregled organizacionog stanja i rada NOP-a, te društveno-političkih i vojnih prilika u Podravini uoči i u vrijeme oslobođenja 1945. godine

I.

U 1944. godini NOP se u Podravini¹ razvijao u vrlo složenim i teškim uvjetima. Možemo ga podijeliti na dva osnovna perioda. Prvi koji traje 9. II 1944. g. kada ustaše ponovo zauzimaju Koprivnicu, Ludbreg i veće dijelove ovih dvaju kotareva, a potom malo kasnije i znatan dio đurđevačkog kotara. Za vrijeme tog jednomojnog perioda cjelokupna Podravina je bila oslobođena (izuzev Legrada i Prekodravlja) te se u njoj odvijao vrlo intenzivan politički i društveni život. U njoj su smještena najviša vojna i politička rukovodstva NOP-a sjeverozapadne Hrvatske. Tu se 19. I 1944. g. u Rasinji formira X korpus »Zagrebački« NOVJ, najviša vojna formacija u sjeverozapadnoj Hrvatskoj u toku NOR-a, a istoga dana u Koprivnici je formirana 33. NO divizija, dok je desetak dana prije u Novigradu Podravskom formirana Komanda Bjelovarskog vojnog područja. U te i ostale jedinice NOV-a u to vrijeme na tome području uključuje se oko 2.000 ljudi iz Podravine da se s puškom u ruci bori za slobodu naše domovine. Na terenu se gotovo svakodnevno održavaju brojni sastanci, mitinzi i konferencije rukovodstva Partije i SKOJ-a, te NOO-a, AFŽ-a, i USAOH-a na sva tri kotara s ciljem učvršćivanja i osamostaljivanja postojećih te stvaranja novih organizacija, te snažnijeg političkog djelovanja među stanovništvom. Drugi period je od 9. II 1944. g. pa do kraja godine. Njega karakterizira prisustvo jakih neprijateljskih snaga u Ludbregu, Koprivnici te jedno vrijeme u Novigradu Podravskom, Virju, Đurđevcu, Kloštru Podravskom i Pitomači, s kojima, najčešće u suradnji sa svojim jedinicama iz susjednih garnizona Varaždin, Križevci, Bjelovar i Virovitica, te jačim njemačkim jedinicama, neprijatelj poduzima veće ofenzivne akcije protiv jedinica NOV-a na Kalniku, Bilogori i Podravini s ciljem njihovog uništenja, a hapšenjima i strijeljanjima članova Partije, SKOJ-a, te članova antifašističkih organizacija, želi uništenje NOP-a u cjelini. Kod toga se koristi postojećom reakcijom na terenu koju organizira u oružane formacije (Bijela garda, Narodna obrana, Ustaška milicija) i otvoreno uključuje u borbu protiv NOP-a. Tako se u 1944. g. vodila pored oružane i vrlo intenzivna politič-

ka borba u Podravini za svakoga čovjeka, za svako mjesto. U toj borbi bilo je uspona i padova, većih i manjih gubitaka, ali se borba nije prekidala, dapače imala je stalan ali postupan rast, koji nije mogla uništiti nikakva neprijateljska oružana sila kao ni njezine metode terora, hapšenja i strijeljanja. To se najbolje vidjelo prilikom dvomjesečnog oslobođenja najvećeg dijela đurđevačkog i dijela koprivničkog kotara od početka listopada pa do početka prosinca 1944, kada je znatno porastao broj partijskih i skojevskih organizacija te ostalih antifašističkih organizacija, a oko 2.000 ljudi stupilo je u to vrijeme s ta dva kotara u NOV, što je omogućilo stvaranje i Prve podavske NO brigade »Mihovil Pavlek Miškina« 18. XII 1944. u Đurđevcu. U prosincu 1944. g. Nijemci i ustaše organizirali su jednu od najvećih ofenziva na područje Podravine, te su se borbe na đurđevačkom kotaru vodile oko mjesec dana. Gotovo cjelokupna Podravina našla se tada pod okupacijom i kontrolom neprijatelja, a većina rukovodstva Partije i SKOJ-a, te antifašističkih organizacija napustila je zajedno s oko 10.000 ljudi područje ludbreškog, koprivničkog i đurđevačkog kotara, prebacivši se dijelom u Mađarsku u Zbjeg Zagrebačke oblasti (1.380 iz đurđevačkog, 936 iz koprivničkog i preko 100 ljudi iz ludbreškog kotara)², dijelom u Moslavinu i Slavoniju. Tim područjem krstari oko 10.000 neprijateljskih vojnika³, no NOP nije uništen, kao ni jedinice NOV-a, te se borba nastavlja i neprijatelju se nanose znatni gubici u ljudstvu i materijalu. Tako su npr. borci X korpusa »Zagrebačkog« NOVJ za godinu dana likvidirali 38 neprijateljskih uporišta i izbacili iz stroja 9.755 neprijateljskih vojnika, zaplijenili veću količinu oružja i vojne opreme, uništili 37.425 m pruge, 206 vagona i 24 lokomotive, 48 mostova i 18 željezničkih skretnica, 3 aviona, 7 tenkova i 24 kamiona, oštetili 11 lokomotiva i 71 vagon, te 12 tenkova i 2 kamiona.⁴ Najveći broj borbi jedinice X korpusa NOVJ u toku 1944. izvele su upravo u Podravini. Već početkom 1945. g. organizacije i rukovodstva NOP-a se vraćaju iz zbjegova i djeluju na svojim područjima u Podravini sve do konačne pobjede, iako u vrlo otežanim uvjetima, kad Podravina postaje dio istočnog fronta, te će se na tom

području ubrzo naći desetine tisuća neprijateljskih vojnika. Broj članova Partije u odnosu na kraj 1943. g. porastao je u toku 1944. g. na ukupno 176 članova, a članova SKOJ-a na 308. U isto vrijeme postojala su u Podravini 3 kotarska, 10 općinskih i 127 mjesnih NOO-a, 3 kotarska, 6 općinskih i 44 mjesna odbora JNOF-a, 1 kotarski i 73 mjesna odbora USAOH-a, te 3 kotarska, 1 općinski i 35 mjesnih odbora AFZ-a s ukupno preko 10.000 članova. Ako se ovome dodaju članovi Partije i SKOJ-a u jedinicama narodnooslobodilačke vojske i vojnopozadinskim ustanovama⁵, te brojni suradnici i simpatizeri na terenu, može se s pravom zaključiti da je NOP u Podravini u toku 1944. godine, iako u vrlo teškim uvjetima, postigao veoma značajne uspjehe, te i pored nastojanja neprijatelja da ga uništi, on će ustrajati i postupno rasti sve do konačne pobjede 1945. godine.⁶

II.

Prema izvještaju Obavještajnog odjeljenja GŠ NOV i PO Hrvatske CK KPH od 1. I 1945. na području Podravine od neprijateljskih jedinica nalazili su se dijelovi 1. njemačke kozačke divizije koja je imala 6 pukova i oko 10.000 vojnika, za koju se u ocjeni kaže da joj je moral i borbena sposobnost na velikoj visini te da je opasan protivnik koji se upotrebljava po pukovima »na mjestima gdje je opasno, gdje je potreban siguran uspjeh«. O kakvim se snagama jedinica radi najbolje ilustrira izvještaj KK KPH Đurđevac od 18. XII 1944. kada su dva puka ove divizije (5. donski i 6. tjerski), zajedno s drugim njemačkim i ustaškim jedinicama, nastupali od Đurđevca prema Pitomači. Izvještaj započinje sljedećim riječima: »Neprijatelj hara, pljačka, kolje, siluje, a sve sposobno muško i žensko odvlači sobom u Virje, Đurđevac, Kalinovac, a nešto i u Ferdinandovac, uz dodatak »Siluju od reda«, »režu se ruke, ženama grudi, žive ljude i djecu bacaju u bunare«. ⁷ Ovom izvještaju svakako nije potreban komentar. Od jedinica tzv. NDH u Podravini se nalazila dijelom 1. hrvatska udarna divizija sastavljena od 4 ustaška i 5 domobranskih bataljona (bojni) jačine 6.000, a potom popunom oko 9.500 ljudi, te 5. hrvatska divizija sastavljena od 6 ustaških i 4 domobranska bataljona jačine 5.500 do 6.000 ljudi na čelu s ustaškim generalom Rafaelom Bobanom, ratnim zločincem, smještena na prostoru Varaždin – Koprivnica – Križevci – Bjelovar – Đurđevac i Virje.⁸ Znatne neprijateljske snage bile su smještene u okolnim garnizonima koji su okruživali Podravinu tj. u Varaždinu, Križevcima i Bjelovaru, a kako se borba za virovitički mostobran rasplamsavala, pored već navedenih u Podravinu stižu i druge njemačko-ustaške jedinice. O neprijateljskim jedinicama, njihovim namjerama i stanju na tom dijelu fronta izvjestio je GŠ NOV i PO Hrvatske 5. I 1945. u svom vojno-organizacijskom izvještaju X korpus »Zagrebački« NOVJ sljedeće: »Neprijateljske snage u Podravini postavile su sebi svakako za cilj likvidaciju mostobrana CA kod Barča, zauzimanje Virovitice i prekidanje veze X i VI korpusa sa Crvenom armijom u Mađarskoj. U ovom smislu neprijatelj vrši još stalno jak pritisak, te je situacija dosta neizvjesna i ozbiljna. Već sada učestvuju u ofenzivi u Podravini vrlo jake neprijateljske snage: 3 puka I. kozačke divizije, 20. pukovnja I. hrvatske udarne divizije, jedan puk PTS, razne ustaške jedinice koje su dovučene iz Gole i Ždala. Pored toga ovdje je angažovan i V stajaci (Bobanov) zdruk. No ima se podataka da neprijatelj preko Koprivnice stalno dovlači još svježije snage na podravski sektor te žestina borbi

ovdje još nije dostigla svoj vrhunac. Za sada nam je uspjelo da se u zajednici sa djelovima Crvene armije održimo na položajima zapadno i jugozapadno od Virovitice i time sprečimo dalje neprijateljevo nadiranje, no konačna odluka o ovim borbama još nije pala.«⁹ Danonoćne borbe protiv znatno brojnaco nadmoćnijeg i tehnički opremljenijeg neprijatelja protegle su se do 9. II 1945. kada je on nakon ogromnih napora i uz cijenu velikih gubitaka zauzeo mostobran. X korpus se prebacio na područje Daruvara, VI korpus na područje Slavonske Požege, a XII korpus 3. JA i jedinice Crvene armije povukli su se preko Barča u Mađarsku. X korpus tu ostaje da djeluje do kraja travnja 1945. kada se uključuje u završne operacije JA za oslobađanje naše zemlje. Tako se područje Podravine od kraja 1944. godine našlo pod kontrolom velikih neprijateljskih vojnih snaga a bez većih jedinica NOV-a sve do početka svibnja 1945. kada je oslobođeno. No i u takvim uvjetima na terenu su djelovale organizacije NOP-a.

O političkoj situaciji u Podravini i na području zagrebačke oblasti izvjestio je CK KPH 21. I 1945. Oblasni komitet KPH za Zagrebačku oblast. U izvještaju se konstatira da neprijatelj vojnički kontrolira cjelokupni teritorij oblasti, osim malog dijela na čazmanskom okrugu, vrši veliki teror i mobilizaciju čime je zaplašio narod. Iz Podravine se pred neprijateljem povuklo oko 10.000 ljudi a dio i iz drugih krajeva, od čega se oko 2.500 starijih i nesposobnih za vojsku te 500 djece već prebacilo u zbjeg u Mađarsku. Cio OK KPH Bjelovar morao se povući sa svoga terena kao i dio kadrova s varaždinskog i drugih okruga. Isto tako se povukao i Okružni NOO Bjelovar. U takvoj situaciji radi se na partijskom uzdizanju kadrova putem kurseva, pristupa se pripremi za povratak na svoje terene gdje bi u buduću trebalo ilegalno raditi preko preostalih članova i aktivista na terenu. U izvještaju se ukazuju na velike gubitke koje je imao X korpus u borbi s neprijateljskim snagama te se nameće hitna potreba popune jedinica novim borcima, a s obzirom na veliki gubitak rukovodećih partijskih kadrova u istim jedinicama, to se moli CK KPH za pomoć.¹⁰ Radi rješavanja ovog glavnog problema – popune jedinica NOV-a, Oblasni komitet KPH za Zagrebačku oblast poduzeo je mjere redukcije svog osoblja u vojnopozadinskoj službi i kod organa narodne vlasti i vraćanje dezertera te mobilizaciju na neoslobođenom području na dobrovoljnoj bazi.¹¹

Prvi kraći izvještaj Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast poslao je OK KPH Bjelovar 3. II 1945, dakle izvan svog područja. Tu se i konstatira da se opširan izvještaj o političkim prilikama i organizacionom stanju na okrugu ne može poslati pošto se OK sa KK-ima cijeli siječan nalaze van svoga terena zbog toga je težište rada bilo na proučavanju partijskog materijala koje »teče prilično dobro«. Dalje se navodi da se sa izbjeglicama u Mađarskoj nalazi 67 članova Partije i 61 član SKOJ-a, od kojih su formirane ćelije po selima sa zadatkom da vode brigu o smještaju, prehrani, zdravstvenom stanju i kulturno-prosvjetnom radu među izbjeglicama, a isto tako da proučavaju partijski materijal. Uz izvještaj je dat tabelarni izvještaj sa podacima od prijede ofenzive na Podravinu.¹² Dana 14. II 1945. OK KPH Bjelovar dostavio je Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast imena Srba delegata predviđeniz za konferenciju Srba u Hrvatskoj. S područja đurđevačkog kotara predišeni su iz V. Trešnjevica Stojan Utješinović, potpredsjednik KNOO Đurđevac i Đuro Vučković, predsjednika Mjesnog NOO Trešnjevica; a sa koprivničkog

kotara: Đuro Savić, iz Velike Mučne, potpredsjednik Općinskog odbora NOF-a Sokolovac; Nikola Sekulić, iz Ladislava, član KNOO Koprivnica; Tomo Smoljanović, iz Velikog Poganca, predsjednik Općinskog odbora NOF-a Poganac; Dušan Jovičić, iz Ladislava, član KNOO Koprivnica i Milka Radmilović, iz Velikog Botinovca, član Kotarskog odbora USAOH-a Koprivnica. Na kraju se dodaje da 16. II kreće jedna četa OZN-e na sektor Koprivnice i Križevaca, sa kojom će se uputiti i drugovi sa koprivničkog kotara, i s njima Jelica Radojčević i Stjepan Čačko, članovi OK SKOJ-a Bjelovar, Ivan Živoder, član OK KPH Bjelovar i drug Stevo Manojlović, član Okružnog NOO Bjelovar. Prije nego krenu, kaže se u dokumentu, sa njima će se održati sastanak na kojem će se analizirati politička situacija i postaviti im se konkretni zadaci.¹³ Pet dana kasnije t. 19. II 1945. OK KPH Bjelovar dostavio je Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast poimenični spisak svih 445 članova KPH sa područja bjelovarskog okruga, kao i podatke gdje se pojedini od njih trenutno nalaze. S obzirom na značaj koji ima jedan ovakav spisak navest ću iz njega imena članova okružnih rukovodstava te rukovodstva i partijskih ćelija s durđevačkog i koprivničkog kotara. To su slijedeći članovi:

OK KPH Bjelovar:

1. Stjepan Debeljak, nalazi se na kursu u Beogradu
2. Marijan Jambrešić, nalazi se na terenu
3. Josip Manolić, nalazi se u Mađarskoj
4. Ivan Živoder, nalazi se na terenu
5. Stjepan Banak, nalazi se na terenu
6. Milna Mesarić, nalazi se na terenu
7. Zdenko Svete, nalazi se na terenu
8. Tomo Lalić, još se nije vratio iz Slavonije
9. Kata Stanša, nalazi se u Mađarskoj

OK SKOJ-a Bjelovar:

1. Jelica Radojčević, nalazi se na terenu
2. Franjo Belak, nalazi se na terenu
3. Stjepan Čačko, nalazi se na terenu
4. Katica Prvčić, nalazi se na terenu
5. Mira Badovinac, nalazi se na terenu
6. Mirjana Jović, nalazi se na terenu
7. Marija Holobar, nalazi se u Mađarskoj
8. Ljubica Žardin, nije se vratila iz Slavonije

Članovi KPH U ONOO-u Bjelovar:

1. Petar Kociper, nalazi se na terenu
2. Ivica Bešenić, nalazi se na terenu
3. Josip Berta, nalazi se na terenu
4. Petar Milić, nalazi se na terenu
5. Marija Poustečki, nalazi se na terenu
6. Dragutin Hrvojić, nalazi se na terenu
7. Milan Majlender, nalazi se na terenu
8. Slavko Pavešić, nalazi se na terenu
9. Dragan Galić, nalazi se na terenu
10. Stjepan Matiša, nalazi se na terenu
11. Stevo Manojlović, nalazi se na terenu
12. Mato Barberić, nalazi se na terenu
13. Đuro Pakašin, nalazi se na terenu
14. Milan Posavec, nalazi se na terenu
15. Josip Metesi, nalazi se na terenu
16. Stevo Boltžar, nalazi se na terenu
17. Josip Parag, nalazi se u Mađarskoj
18. Stjepan Sinjerec, nalazi se u Mađarskoj
19. Ivan Sobota, nalazi se u Mađarskoj

20. Lucija Borjan, nalazi se u Mađarskoj
21. Mirko Posavec, nalazi se u Mađarskoj
22. Franjo Kovaček, nalazi se na željezničkom tečaju
23. Đuro Debač, upućen u NOV i
24. Mato Kudumija, upućen u NOV

Ćelija Narodne milicije ONOO-a Bjelovar:

1. Franjo Matejak, nalazi se na terenu
2. Branko Vitanović, nalazi se na terenu
3. Jovo Glumac, nalazi se na terenu
4. Živko Bugarin, nalazi se na terenu
5. Franjo Pirin, nalazi se na terenu
6. Stevo Petrović, nalazi se na terenu

Ćelija Opunomoćeništva OZN-e za okrug Bjelovar:

1. Pavle Veldin, nalazi se na terenu
2. Luka Batina, nalazi se na terenu
3. Josip Vasiljević, nalazi se na terenu
4. Slavko Leskovar, nalazi se na terenu
5. Josip Hrlec, nalazi se na terenu
6. Antun Vuković, nalazi se na terenu
7. Tomo Bogović, nalazi se na terenu
8. Josip Flekač, nalazi se u Mađarskoj
9. Tomo Tudić, nalazi se u Mađarskoj
10. Rudolf Hopek, nalazi se u Mađarskoj
11. Mato Kirin, nalazi se na terenu

KOTAR ĐURĐEVAC

KK KPH Đurđevac:

1. Bolto Pankarić, nalazi se na terenu
2. Franjo Županić, nalazi se na terenu
3. Magica Pankarić, nalazi se na terenu
4. Marica Bogdan, nalazi se na terenu
5. Andrija Stankerec, nalazi se u Mađarskoj
6. Pero Predojević, nalazi se u Mađarskoj
7. Božo Crnec, nalazi se u Mađarskoj

Ćelija sela Šemovac:

8. Ivan Barberić, nalazi se u Mađarskoj
9. Tereza Vlahović, nalazi se u Mađarskoj
10. Ana Habek, nalazi se u Mađarskoj
11. Bara Kokor, nalazi se u Mađarskoj
12. Blažena Tkaličanec, nalazi se na terenu
13. Barica Kunić, nalazi se na terenu
14. Marija Barberić, nalazi se u Mađarskoj
15. Slavko Novak, nalazi se na terenu
16. Tomo Stefekov, upućen u NOV
17. Andrija Lončarić, upućen u NOV
18. Đuro Posavec, upućen u NOV
19. Josip Vlahović, upućen u NOV

Ćelija sela Virje:

20. Stjepan Grgac, nalazi se u Moslavini
21. Stjepan Antoljak, nalazi se u Moslavini
22. Klara Kuček, nalazi se u Moslavini
23. Dragutin Capek, nalazi se u Moslavini
24. Josip Berta, nalazi se u Moslavini
25. Mato Barberić, nalazi se u Moslavini
26. Stjepan Sinković, nalazi se u Mađarskoj

OKRUŽNI ODBOR J.N.O.F.
OKRUGA VARAŽDIN
25.I. 1945.

2: 7/45
ODBOR ZA POMOĆ OPUSTOŠENIM KRAJEVIMA
ZAGREB. OBLASTI
KOD Oblasnog odbora J.N.O.F. Zagrebačke oblasti

P o l o ž a j

Dragi drugovi !

U prilogu šaljem daljnji ubrani novac kao pomoć za opustošene krajeve Dalmacije, Like, Hrvatskog Primorja i Gorskog kotara i to :

1./ Sakupljeno u kotaru ludbreškom	214.210.- Kn.
2./ " " " varaždinskom	58.500.- "
3./ Darovano po O.Z.N.-i za Okrug Varaždin /zaplijenjeno od uhapšenih: /	27.500.- x"
Ukupno :	300.310.- Kn.

/ Tristo tisuća tristodeset kuna/
Molimo potvrdu primitka.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu !

Za Okružni odbor J.N.O.F.
Okруга Varaždin:

Milivoj

Gornji iznos priures.

25. I. 45.

Debeljak Vlado

- 27. Đuro Pav, nalazi se u Mađarskoj
- 28. Anđelko Turina, nalazi se u Mađarskoj
- 29. Miro Persin, nalazi se u Mađarskoj

Ćelija mjesta Đurđevac:

- 30. Tereza Koler, nalazi se u Mađarskoj
- 31. Profesor Tomljenović, nalazi se u Mađarskoj
- 32. Štef (brico), nalazi se u Mađarskoj
- 33. Mato Kudumija st., nalazi se u Mađarskoj
- 34. Mato Blaga, nalazi se u Mađarskoj
- 35. Mandica Kolenc, nalazi se u Moslavini
- 36. N. Vinković, nepoznato gdje se nalazi

Ćelija sela Kalinovac:

- 37. Stjepan Markov, nalazi se na Bilogori
- 38. Martin Markov, nalazi se na Bilogori
- 39. Mato Matica, nalazi se na Bilogori
- 40. Ivan Kaić, nalazi se na Bilogori
- 41. Evica Blaga, nalazi se u Moslavini
- 42. Franjo Debeljak, nalazi se u Mađarskoj
- 43. Miško Dorčec, nalazi se u Moslavini

Ćelija sela Kloštar Podravski:

- 44. Mato Miljević, upućen u NOV
- 24. Filip Zeman, nalazi se u Mađarskoj
- 46. Stjepan Boškić, ostao u Bilogori
- 47. Marica Sesvečan, ostao u Bilogori
- 48. Mato Krupski, ostao u Bilogori
- 49. Ivan Wiški, ostao u Bilogori
- 50. Jakop Hajduković, nalazi se u vojno-sudskom odsjeku Kom. podr. Bj.

Ćelija sela Trešnjevica:

- 51. Tomo Druga, nalazi se u Bilogori
- 52. Jani Druga, nalazi se u Bilogori
- 53. Marica Druga, nalazi se u Bilogori
- 54. Stojan Utješinović, nalazi se u Bilogori
- 55. Nikola Utješinović, nalazi se u Bilogori
- 56. Đuro Božičković, nalazi se u Bilogori
- 57. Milivoj Valadžija, nalazi se u Bilogori
- 58. Rade Zjačić, nalazi se u Bilogori
- 59. Antun Volf, nalazi se u Bilogori
- 60. Todor Novaković, nalazi se u Bilogori

61. Gajo Đaković, nalazi se u Bilogori
62. Đuro Vučković, nalazi se u OŽN-a II Virovitica

Čelija komande mjesta Pitomača:

63. Tomo Tatlović, dodijeljen komandi mjesta Đurđevac
64. Božo Aleksić, dodijeljen Komandi mjesta Đurđevac
65. Milenko Badovinec, dodijeljen Bjelovarskom području
66. Lazo Škrbina, dodijeljen Komandi mjesta Velika Pisanica
67. Franjo Capara, dodijeljen Komandi mjesta Nova Rača
68. Franjo Brdar, upućen u 32. NO diviziju
69. Đuro Rudić, upućen u 32. NO diviziju

Čelija Komande mjesta Đurđevac:

70. Mijo Kanižaj, nalazi se na terenu
71. Stjepan Poljak, nalazi se na terenu
72. N. Balatinec, nalazi se na terenu
73. Stjepan Topljak, nalazi se na terenu
74. Andrija Kovač, upućen u 32. NO diviziju
75. Stjepan Lacković, upućen u 32. NO diviziju

Čelija pri Komandi mjesta Đurđevac:

76. Stjepan Maltarić, nalazi se na terenu i
77. Dušan Rašić, nalazi se na terenu

KOTAR KOPRIVNICA

KK KPH Koprivnica:

1. Danko Đureta, otišao na omladinski kongres
2. Valent Ambrošić, nalazi se na terenu
3. Kata Vujaklija, nalazi se na terenu

Članovi Partije:

4. Tomo Sanader, nalazi se u Mađarskoj
5. Gojko Parazajda, nalazi se u Mađarskoj
6. Dušan Pavković, nalazi se u Mađarskoj
7. Nikola Gojković, nalazi se u Mađarskoj
8. Dušan Jovičić, nalazi se u Mađarskoj
9. Franjo Pandurić, nalazi se u Mađarskoj
10. Stjepan Pavlek, nalazi se u Mađarskoj
11. Nikola Kalinić, nalazi se u Mađarskoj
12. Draga Pavković, nalazi se u Mađarskoj
13. Anka Gojković, nalazi se u Mađarskoj
14. Đuro Dimiterfi, nalazi se u Mađarskoj
15. Mila Radmilović, nalazi se u Mađarskoj
16. Slavko Savić, nalazi se u Mađarskoj
17. Jovo Kučeković, nalazi se u Mađarskoj
18. Milka Radmilović, nalazi se u Mađarskoj
19. Sofija Pavković, nalazi se u Mađarskoj
20. Veljko Nježić, nalazi se u Mađarskoj
21. Ivan Krstitović, nalazi se u Mađarskoj
22. Jakob Pirjavec, nalazi se u Mađarskoj
23. Marija Ambrošić, nalazi se u Mađarskoj
24. Jelka Soprek, nalazi se na terenu
25. Nikola Vukojević, nalazi se na terenu
26. Dušan Radmilović, nalazi se na terenu
27. Milka Brateljević, nalazi se na terenu
28. Franjo Štefanec, nalazi se na terenu
29. Nikola Sekulić, nalazi se na terenu

30. Ivan Vedriš, nalazi se na terenu
31. Josip Senković, nalazi se na terenu
32. Franjo Rumeč, nalazi se na terenu
33. Vinko Horvatić, nalazi se na terenu
34. Alojz Janušek, nalazi se na terenu
35. Žarko Gudek, nalazi se na terenu
36. Ivan Svagelj, nalazi se u Mađarskoj
37. Zdenka Milinović, nalazi se u Mađarskoj
38. Marija Rojčević, nalazi se u Mađarskoj
39. Ljubica Halapa, nalazi se u Mađarskoj
40. Ljubica Jovičić, nalazi se u Mađarskoj
41. Ivan Bištrović, nalazi se u Mađarskoj
42. Mijo Gaži, upućen u NOV
43. Milan Karlović, nalazi se u straži OK KPH Bjelovar
44. Milka Čavić, nalazi se na terenu
45. Marija Kovaček, nalazi se na terenu
46. Stjepan Balaško, nalazi se na terenu
47. Ljerka Kolarić, nalazi se na terenu
48. Miško Sabol, nalazi se na terenu
49. Nikola Kirin, nalazi se na terenu
50. Slavko Ostojić, nalazi se na terenu
51. Milka Fric, nalazi se na terenu
52. Stjepan Zvonar, nalazi se na terenu
53. Darinka Savić, nalazi se na terenu
54. Đuro Savić, nalazi se na terenu
55. Miloš Osman, nalazi se na terenu
56. Nikola Štrbac, nalazi se na terenu
57. Veljko Baci, nalazi se u Mađarskoj

Čelija Komande mjesta Novigrad Podravski:

58. Ivan Bardek, nije se vratio iz Slavonije
59. Ivan Vidatić, nije se vratio iz Slavonije
60. Franjo Kušter, nije se vratio iz Slavonije
61. Franjo Korbus, nije se vratio iz Slavonije
62. Ivan Ostriž, nije se vratio iz Slavonije
63. Josip Vajdić, nije se vratio iz Slavonije
64. Andrija Bitković, nije se vratio iz Slavonije

KOMANDA MJESTA BJELOVARSKOG PODRUČJA:

1. Veljko Broz, nalazi se u Moslavini
2. Ivan Binički, nalazi se u Moslavini
3. Stipe Majorović, nalazi se na virovitičkom području
4. Milutin Peričić, nalazi se u Moslavini
5. Antun Juričić, nalazi se u Moslavini
6. Antun Negro, nalazi se u Moslavini
7. Franjo Uroić, nalazi se u Slavoniji i
8. Juraj Nađ, upućen Nacionalnom komitetu oslobođenja Jugoslavije.¹⁴

Oblasni komitet KPH za Zagrebačku oblast odmah je 21. II 1945. u vezi popisa članova KPH, uočavajući pojedine nedostatke, odnosno promjene, a koje nisu javljene i unijete u »imenične pregled«, o tome izvjestio OK KPH Bjelovar. Tako u čeliji sela Šemovec postoje imenični pregledi za Đuru Vinkovića i Martina Vukresa, a oni nisu navedeni u spisku OK, kao ni što je s njima, isto tako nije navedeno što je sa Općinskim komitetom KPH Virje u sastavu: Magdica Pankarić, Anđelko Turina, Kata Rupec, Franjo Šoš i Magdica Kolenc, a za koje postoje od prije imenični pregledi, te sa članovima čelije mjesta Đurđevac Tomom Majetićem, Đurom Cestarom, Petrom Hudelistom, Anom Goričanec, Matijom

Posavec i Bosiljkom Lepavom, i ćelije Kloštar Podravski Petrom Sandlom i Nikolom Sekulićem. Isto tako kod KK KPH Koprivnica pored tri navedena člana tj. Stjepana Đurete, Valenta Ambrošića i Kate Vujaklije, na spisku su u Oblasnom komitetu bili još i Ljudevit Kovačić, Dušan Jovičić, Zorka Ljubišić, Franjo Pandurić, Petar Kociper i Nikola Manojlović, a OK za njih nije poslao promjene, ukoliko nisu više članovi KK, i gdje su premješteni. Kod Oblasnog komiteta članovi KPH koprivničkog kotara bili su raspoređeni u Općinskom komitetu KPH Plavšinar, Općinskom komitetu KPH Sokolovac, Poganac i Mučna (zajedno), i partijskim ćelijama Poganac, Javorovac, Jeduševac i Borovljani. Zato Oblasni komitet naređuje OK KPH Bjelovar da navedene nedostatke ispravi te o svim tim promjenama da ga izvješti a da za one članove KPH za koje nedostaju imenični pregledi da ih što prije dostavi radi evidencije.¹⁵

Istoga dana kada je poslao spisak članova KPH sa područja okruga tj. 19. II 1945. OK KPH Bjelovar poslao je Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast kraći izvještaj. U njemu se kaže da su drugovi s područja KK KPH Koprivnica 15. II krenuli na svoj teren te im je naređeno da odmah nakon nekoliko dana, čim uspostave veze, izvješte o političkoj situaciji na kotaru. KK KPH Koprivnica će slati svoje kurire iz Poganca u Vojakovački Osijek, a odatle već postoji veza sa OK KPH Bjelovar. S obzirom da je KK KPH Koprivnica odlaskom Stjepana Đurete Danka na omladinski kongres, ostao samo na dva člana tj. Valentu Ambrošiću i Kati Vujakliji, to OK predlaže Oblasnom komitetu KPH da se taj KK proširi Đurom Vidatićem, ranijim članom toga komiteta, koji je na toj dužnosti zadovoljio, a koji se nalazi u 32. NO diviziji na dužnosti komesara čete, Mijom Kanizajem, radnikom iz Đelekovca, prijašnjim članom Opć. komiteta, a sada komesarom Komande mjesta Đurđevac, a koji je završio niži partijski kurs u Cazmi i bio jedan od najboljih i sa Nikolom Sekulićem, radnikom iz soko- lovačke općine, tadašnjim sekretarom ćelijskog biroa u bjelovarskom području, koji je također završio niži partijski kurs i bio jedan od najboljih kursista, i moli Oblasni komitet da o tim prijedlozima da svoje mišljenje. Dalje se u izvještaju kaže da su jedna četa OZN-e i Komanda mjesta Đurđevac, koja je pojačana na 40 ljudi, na čelu sa zamjenikom komandanta bjelovarskog područja drugom Binićkim, te sa 4 člana sa kotara Đurđevac, budući da je momentalno nemoguće prodirati na đurđevački kotar, upućeni 16. II na kotar Sv. Ivan Žabno. S njima je otišla i drugarica Jelica Radojčević, član OK SKOJ-a Bjelovar i 3 člana Okružnog NOO Bjelovara. Dana 18. II upućeno je nekoliko aktivista s područja đurđevačkog kotara na čelu sa Boltom Pankarićem, sekretarom KK KPH Đurđevac, s jednom četom od 50 boraca i nekoliko aktivista s bjelovarskog kotara s drugom Zdenkom Sveteom, članom OK KPH Bjelovar, na područje bjelovarskog kotara. U noći 18/19. II neprijatelj ih je iznenadio i napao u selu Kozarevac, te su se povukli natrag za Staru Ploščicu, i 19. II su se ponovo prebacili preko rijeke Čazme za kotar Bjelovar.¹⁶

Pošto se i sam sredinom veljače 1945. s većom grupom članova KPH i ostalih organizacija NOP-a vratio iz Slavonije u Moslavinu, a odatle na područje okruga, i primio izvještaje od poslanih grupa s terena, OK KPH Bjelovar je 3. III 1945. podnio Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast iscrpniji izvještaj o stanju organizacija NOP-a na području koprivničkog i đurđevačkog kotara i okruga te o političkoj situaciji. Prema tom izvještaju situacija na području koprivničkog i đurđevačkog kotara je vrlo složena i teška. Neprijatelj ih je zaposjeo s

jakim snagama, te se pod njegovom kontrolom nalazi cijeli đurđevački kotar te koprivnički izuzev općina Sokolovac, Poganac i M. Mučna. Svojim zvjerstvima, pljačkom i propagandom neprijatelj je na oba ova kotara uspio mobilizirati znatan broj ljudi u svoju vojsku, dok je pod njegovim terorom izbjegla velika masa stanovništva od kojih se do tada 2.092 prebacilo u zbjeg u Mađarsku, a ostali dijelom u Slavoniju, a dijelom u Moslavinu. Zajedno sa zbjegom u Mađarsku je otišlo 67 članova KPH među kojima i 2 člana OK KPH, te 61 član SKOJ-a, s jednim članom OK SKOJ-a, koji su po selima (uglavnom iz đurđevačkog i koprivničkog kotara) organizirani u 8 partijskih ćelija i 8 skojevskih grupa. Zbog toga se kao jedan od glavnih zadataka pred drugove na terenu postavlja rad na demobilizaciji neprijateljske vojske i na mobilizaciji za NOV. Pored razgovora, uvjeravanja i ubjeđivanja pristupit će se i oštrijim metodama kao što su revizicija i vojni sud prema svima onima koji su u neprijateljskoj vojsci. U toku veljače 1945. uspjelo se redukcijom osoblja uputiti u NOV iz komande bjelovarskog područja i pozadinskih ustanova 184 borca. Pored već postojećih ustaškim milicija na području koprivničkog i sjevernog dijela đurđevačkog kotara (Virje i sela uz Dravu) formirana je ustaška milicija u Kataleni i Sedlarici, koja je vrlo drska te se zalijeće u Bilogoru i krstari po šumama. Aktivistima na terenu postavljen je zadatak da ustašku miliciju odmah guše u zametku, i sa njezinim članovima se postupaju kao i sa svim drugim članovima neprijateljske vojske. Za sve ovo vrijeme najbolje na okrugu se držao narod općine Poganac, te je novopridošle aktiviste dobro primio, ali je još uvijek u velikom strahu pošto se neprijatelj i tu s većim snagama zalijeće. Na toj općini su mogući širi seoski sastanci i masovni zborovi. Preko te općine stiže NOP-ovski materijal na koprivnički kotar, dok su zbog odlaska gotovo svih aktivista s područja đurđevačkog kotara, prekinute sve veze s tim kotarom. Zato je jednom broju aktivista iz tog kotara koji su zajedno s Komandom mjesta V. Pisanica i jednim brojem aktivista bjelovarskog kotara otišli na Bilogoru, stavljeno u zadatak da pronađu veze, pa makar samo za raspačavanje NOP-ovskog materijala na đurđevačkom kotaru. Što se tiče organizacionog stanja Partije ono je dijelom dato u naprijed navedenom spisku članova KPH. Prema priloženoj tabeli uz izvještaj sa područja đurđevačkog kotara bila su 62 člana KPH i 13 kandidata, po socijalnom sastavu bilo je 12 radnika, 37 seljaka 13 ostalih zanimanja, a po nacionalnom 44 Hrvata, 15 Srba i 3 ostalih nacionalnosti. Pored KK na terenu (misli se i na zbjeg u Mađarskoj) bilo je 6 partijskih ćelija sa 54 člana i 13 kandidata KPH i 1 partijska ćelija u pozadinskim ustanovama sa 8 članova KPH. Od KK KPH Đurđevac 3 člana su se nalazila u Mađarskoj, a 1 u bolnici, tako da su na terenu ostali samo Bolto Pankarić i Ivan Županić, i nije postojala mogućnost njegove popune. U KK SKOJ-a Đurđevac i 9 skojevskih grupa na terenu (misli se na one u zbjegu u Mađarskoj) nalazila su se ukupno 52 članova SKOJ-a. Od anti-fašističkih organizacija na terenu su se još nalazili K NOO Đurđevac te KO JNOF-a i KO USAOH-a Đurđevac. Sa područja koprivničkog kotara bila su 64 člana i 15 kandidata KPH, a po socijalnom sastavu bilo je 16 radnika, 41 seljak i 7 ostalih zanimanja, a po nacionalnom sastavu bilo je 34 Srba, 28 Hrvata i 2 ostalih nacionalnosti. Pored KK ovi članovi KPH bili su raspoređeni još u općinskom komitetu i 12 ćelija na terenu s ukupno 58 članova i 12 kandidata KPH, te 2 ćelije u vojno-pozadinskim ustanovama s 6 članova i 3 kandidata (tu su uračunate partijske ćelije u zbjegu u Mađarskoj i u

Slavoniji). Članova SKOJ-a bilo je ukupno 136, raspoređenih u KK SKOJ-a, 2 Opć. komiteta i 31 SKOJ-evskom grupom na terenu, sa ukupno 130 članova SKOJ-a i jednom SKOJ-evskom grupom od 6 SKOJ-evaca u vojno-pozadinskim ustanovama. Od antifašističkih organizacija nalazilo se na terenu 11 NOO-a (jedan kotar, 3. opć. i 7 seoskih), 13 odbora JNOF-a (1 kot., 2 opć. i 10 seoskih), 10 seoskih odbora USAOH-a i 6 seoskih odbora AFZ-a. I ovdje se predlaže popuna KK KPH Koprivnica s drugovima Sekulićem i Kanižajem, a stavljen mu je zadatak da okupi i aktivira postojeće organizacije KPH, SKOJ-a, JNOF-a, USAOH-a i AFZ-a na terenu i formira po mogućnosti druge i poveća broj njihovih članova. Od vojno-pozadinskih ustanova Komanda bjelovarskog područja je svela broj ljudi na minimum tj. od 1800 ljudi u prosincu 1944. sada taj broj iznosi svega 380 ljudi. Pojedini odsjeci joj se nalaze u Moslavini i Mađarskoj. Od komandi mjesta na terenu se iz Podravine nalazila Komanda mjesta Đurđevac (trenutno na sektoru Sv. Ivan Žabno) dok se Komanda mjesta Novigrad Podravski nije još vratila iz Slavonije i njezina sudbina je trenutno nepoznata. Isto tako jedan dio Oponomoštva OZN-e otišao je u Mađarsku a dio se nalazi na okrugu. U tom Oponomoštvu OZN-e za okrug Bjelovar su prema podacima OK KPH Bjelovar zaposleni prilično jaki kadrovi i drugovi su se dobro snašli u radu, što je u situaciji kakva je trenutno vladala na području Podravine i okruga bilo vrlo važno. Predviđena su i povjereništva za kotareve, ali ona još ne djeluju.¹⁷

Trinaest dana prije ovog izvještaja OK KPH Bjelovar dostavio je Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast približno brojno stanje na okrugu po kotarevima, a na osnovu podataka od aktivista sa tih kotareva, uz koje se daju i podaci o broju stradalih i iseljenih za svaki kotar. Prema tom izvještaju kotar Koprivnica je prije rata brojio 35.206 ljudi, od čega 75% Hrvata, 23% Srba i 2 ostalih nacija. Do tada (tj. 19. II 1945) izginulo je ili iseljeno oko 2.500 Srba, oko 1.800 Hrvata, oko 700 Židova i oko 100 Roma. Ukupno je nestalo oko 5.100 ljudi, prema tome bi kotar Koprivnica tada brojio oko 30.106 stanovnika. Kotar Đurđevac je prije rata brojio 60.988 stanovnika, od čega 99% Hrvata i 1% ostalih nacija. Od toga je do tada (19. II 1945) izginulo ili iseljeno oko 1.350 Hrvata, oko 60 Srba, oko 50 Roma i oko 40 Židova. Ukupno je nestalo oko 1.500 ljudi, pa bi prema tome kotar Đurđevac tada brojio oko 59.478 stanovnika.¹⁸

Iz nekih sačuvanih neprijateljskih dokumenata možemo pratiti neke od njegovih akcija u Podravini kao i akcije partizana Kalničkog NOP odreda te pojedinih aktivista. Osvrnut ćemo se na neke od podataka iz mjesečnih izvještaja 5. hrvatske divizije za veljaču i ožujak 1945. a koji se odnose na područje Podravine. Prema općoj bojnoj relaciji 5. hr. divizije za mjesec veljaču 1945, dijelovi te divizije osiguravali su željezničku prugu Čukovec-Koprivnica-Đurđevac-Kloštar Podravski, i vršili osiguranje ostalih komunikacija na tom području, te izviđanja i manje akcije protiv partizana. Tako je 1. II vršeno izviđanje prema području Male Trešnjevce, ali bez dodira s partizanima. Za 9. II se navodi podatak da se u Velikom Pogancu nalazi »Štab Kalničkog područja«, sa oko 50 ljudi naoružanih puškama i 3 puškomitraljeza a u selu Novi Bišnjak (?) »Štab Kalničkog odreda« i drugi bataljon istog odreda jačine oko 100 ljudi naoružani sa 12 puškomitraljeza i jednim mitraljezom (američkim). Dana 11. II zabilježeno je prebacivanje 33. divizije X korpusa u noći 6/7. II u V. i M. Trnoviticu s namjerom prelaza u Moslavinu. Dva dana kasnije zabi-

lježeno je da je jedna »sat. II bojne V ustaškog zdruga upućena u Peteranec u cilju sprečavanja nasilja i pljačke od strane Kozaka«, a druga sat. iste bojne u razviđanju sela Mučna-Reka »protjerala je manju skupinu partizana bez vlastitih gubitaka«. Po nalogu Kozacke divizije satnija iz Kloštra Podravskog prebačena je 14. II u Prugovac, gdje je zauzela položaj. Dva dana kasnije u izvještaju je zabilježeno slijedeće: »U Koprivnici iznenadno eksplodirao pakleni stroj u pučkoj školi u kojoj su se nalazile uredovnice i skladište II bojne te stražarna sat. Odmah se započelo sa spašavanjem ljudstva i opreme. Tom prilikom poginuo 1 častnik, 5 dočasnika i 55 vojničara. Ranjenih 1 častnik, 7 dočasnika i 30 vojničara. Ostale postrojbe vršile redovito osiguranje pruge i puta«. U izvještaju se ne navodi da li je ova eksplozija djelo aktivista NOP-a, iako se to može pretpostaviti. Dalje su zabilježene akcije partizanskih diverzanata i Kalničkog NOP odreda. Tako je noću 15/16. II minirana sa 4 mine pruga između Cvetkovca i Bolfana, a od eksplozija mina pruga je oštećena, 1 osoba je poginula a 3 su ranjena, a 25. II napadnuta je njemačka posada u Rasinj, kojoj je odmah priskočio u pomoć jedan ustaški vod iz posade u selu Subotici, te su se zajedno povukli iz Rasinje, a u isto vrijeme partizani su u minama srušili prugu kod Cvetkovca, ali je ona isti dan popravljena.¹⁹

Prema općoj bojnoj relaciji 5. hrvatske divizije za mjesec ožujak 1945. ona je sa svojom 23. pukovnijom (jačine 3 bojne) osiguravala željezničku prugu Ludbreg-Koprivnica-Đurđevac, držala straže na Dravi i vršila »poduhvate« slijedećim rasporedom: I bojna od 1. do 17. III nalazila se na prostoru Kloštar Podravski-Podavske Sesvete i Ferdinandovac i to 1,2,3 i preteča sat. u Kloštru, 4. sat. u Ferdinandovcu i 5. sat. u Podravskim Sesvetama. Od 18. do 25. III bojna se nalazila na odmoru u Koprivnici, vršeci izviđanja po okolnim selima. Od 25. do 28. III bojna sudjeluje u »poduhvatu« u Bilogori po naređenju 5. hrv. divizije. Od 28. do 30. III bojna se nalazi na osiguranju pruge Koprivnica-Ludbreg i 31. III bojna je zaposjela Dravu od Soderice do Legrada. II bojna od 1. do 16. III nalazila se u Koprivnici vršeci mjestimična razviđanja u okolici. Od 17. do 31. III nalazila se sa drugim ustaškim jedinicama u »poduhvatu« u Moslavini. III bojna od 1. do 25. III osiguravala je željezničku prugu Koprivnica-Đurđevac. Od 25. do 28. III sudjeluje u »poduhvatu« u Bilogori, a od 28. do 31. III vrši osiguranje puta Koprivnica-Virje-Rakitnica. Još neke jedinice 5. hrv. divizije povremeno su bile smještene u Podravini ili su učestvovala u pojedinim akcijama protiv partizana. Tako je II bojna 24. pukovnije od 25. do 31. III učestvovala u »poduhvatu« protiv partizana u Bilogori i Kalniku, a Topnički sklop, koji ima 3 bitnice od kojih se treća nalazila smještena u Koprivnici, od 25. do 29. III također je učestvovala u »poduhvatu« u Bilogori. I podhvatanja bojna iste pukovnije osiguravala je tokom ožujka transporte između Križevaca i Koprivnice te je 4. i 12. III bila napadnuta i vodila borbu s partizanima kod Sokolovca i Lepavine, te je ovaj drugi put, pretrpjevši gubitke od 7 nestalih, među kojima 1 dočasnik, bila prinuđena povući se u Križevce. Dana 17. III I bojna 23. pukovnije napustila je svoje područje na đurđevačkom kotaru, koje je potpalo pod Kozacku diviziju, i ušla u sastav pukovnije u Koprivnici. Istog dana II bojna 23. pukovnije iz Đurđevca je vlakom prebačena u Bjelovar i sutradan stavljena pod komandu 1. poglavničke tjelesne pukovnije, i učestvuje s drugim ustaškim jedinicama u akcijama protiv partizana u Moslavini. Za posadu u Virju 18. III upućena je 10. sat. III bojne 23. pu-

OK RH Bjelovar

19. II. 1945.

br. 29./45.

Oblasnom komitetu K.P.N.
za zagrebačku oblast

Dragi drugovi!

10. 8. mjes. uputili smo drugove Ša kotara Sv. Ivan Žabno na njihov sektor. S njima su otišli tri druga iz O.N.O.C-a i drugarica Jelica Radojčević iz O.N.SKOJ-a. Drugovi su zajedno otišli sa jednom četom OZI-e i komandom mjesta Đurđevac, koja je pojačana na 40 boraca. Sa komandom mjesta Đurđevac otišao je zamjenik komandanta područja drug Binieki. Sa drugovima su na kotar Sv. Ivan Žabno otišla 4 druga sa kotara Đurđevac budući, da sada momentalno nemoguće prodirati na kotar Đurđevac s ove strane.

16. 8. mjes. uputili smo nekoliko aktivista kotara Bjelovar i nekoliko aktivista kotara Đurđevac zajedno sa jednom četom od 50 boraca, koju je formirala komanda Bjelovarskog područja na sektor kotara Bjelovar. Sa drugovima su otišli Zdenko Svete, član O.K. K.K. Bjelovar i Pankarić Bolto sekretar K.K. Đurđevac. Vojničke prilike na ovom sektoru su još uvijek loše budući, da se neprijatelj zadržava po svim kolima s jedne i s druge strane ceste Bjelovar - Grdevac. Neprijatelj je ovu grupu iznervirao u noći 16. na 17. u selu Kozarevac i oni se povukli na brag za Staru Flošćicu, a danas su se ponovno prebacili preko Česme za kotar Bjelovar.

Kotar Koprivnica krenuo je 15. II. na svoj teren o čemu smo vas već izvjestili. Mi smo postavili drugovima u zadatak da nam odmah nakon par dana pošalju izvještaj o političkoj situaciji na kotarevima i čim stignu kuriri mi se hoće vas izvjestiti o političkoj situaciji na okrugu.

Oblasnom drugu Đanku Đureću na omladinski kongres K.K. Koprivnica ostao je svega na dva člana, na dva ovima Ambrusie Valentin i Vujaklija Katić. Neophodno je naznačiti da se ovaj kotarski komitet proširi. U XXXII. diviziji na dužnosti komesara čete nalazi se drug Vidatić Đuro, koji je već ranije bio član toga komiteta i na toj dužnosti je bio zadovoljan, a kasnije je upućen u vojsku. Molimo vas drugovi ukoliko je moguće, da se druga Vidatića zatraži od XXXII. divizije za kotarski komitet Koprivnica. Dalje mislimo popuniti kotarski komitet sa drugovima: Kanižaj Mijom i Sekulie Nikolom. Drug Kanižaj Mijo je iz Belekoveca, po zanimanju je radnik i prije nego što je bio, upućen u vojsku bio je član Opć. komiteta. Sada je na dužnosti komesara komande mjesta Đurđevac, i to u bolničkom centru. Bio je na nižem partijskom kursu u Čepici i na kursu je bio jedan od najboljih. Drug Sekulie Nikolom je Srbin po zanimanju radnik sa sokolovačke općine. Sada je sekretar partijskog biro-a u Bjelovarskom području. Drug je također bio sada na kursu i bio je jedan od najboljih marksista. Sa drugom Sekulie Nikolom još nismo na čisto, budući da nam nije savim poznat njegov život do sada, a ukoliko mu je život u NOB-u i ranije bio u redu mišljenja smo da bi mogao zadovoljiti kao član K.K. Molimo vas javite nam vaše mišljenje o proširenju tog kotarskog komiteta.

Naš smo vezu sa kotarevima za sada uspostavili ovako. Kotarski komitet Križevci slati je do nas iz Dubrave nedeljno dva puta kurire. Iz Dubrave će se materijal prebacivati preko Preseke za Kalnik /Osijek/, a K.K. Koprivnica će slati svoje kurire iz Poganca u Osijeka, jer će se za sada ovim putem prebacivati materijal i za njim dok se ne ispitaju mogućnosti veze preko Sv. Ivana Žabno. Sv. Ivan Žabno, kojim će imati svoj centar oko tvrde Rije će slati dva puta nedeljno kurire do nas. Kotarski komitet Bjelovar će imati svoj centar u St. Flošćici dok ne budu vojnički uslovi dopuštali da si stvore centar na svom kotaru, i oni će dvaputa nedeljno slati kurire do nas. Molimo vas drugovi, da ovaj materijal određen za okrug Bjelovar šaljete direktno do nas, a mi ćemo ga raspakivati dalje. Ujedno ako koji kurir sa kotara Križevačkog dođe do vas uputite ga k nama u Ivaňjsku. Ovu vezu sa Križevcima smo mi ugovorili sa drugom Vujnović Milom članom K.K. Križevci, koji je bio jučer kod nas.

Veći dio Bjelovarskog kotara zajedno sa sekretarom nije se još do danas

prebacio iz Slavonije za Moslavina. Mi smo u srijedu uputili kurira za Slavoniju da se svu dru ovi koji su još ostali u Slavoniji prebace za Moslavinu. Najvornije je u noći subote na nedjelju bjelovarski kotar poluša da se prebaci i da je kod Brestovca naletio na zasjedu. /To javlja drug Zdenko, i da imade nešto mrtava. Ova vijest nije provjerena/

Odiijela, cipela i oružja što ste nam poslali nismo imali dovoljno. Drugovi sa svih kotareva gotovo su potpuno bogi i odripani, i neki imaju noge omotane u lpu. Pogumnosti za nalovu odijela i cipela nema nikakvih. Također nema dovoljno ni pušaka. 7 pušaka dali smo ~~komandaru~~ Sv. Ivan Zabno, koji su imali svega 2 pušaka i još uvijek su dva do tri druga otišla bez ikakvog oružja. 5 pušaka dali smo kotarskom Koprivnica, koji su isto bili vrlo slabo naoružani, i još uvijek je otišlo 2 druga bez oružja. Dva karabina dali smo kotarskom Krizevci, a jedan kotarskom Bjelovar. Kada su drugovi od kotara ~~Sv. Ivan Zabno~~ Sv. Ivan Zabno i Bjelovar i Budečevci išli na teren kotara Bjelovar od 13 lju di i in je imalo oružje, a 9 je išlo goloruko, nekoji su imali vojno državne pištolje sa 2 do 3 metka. Potrebno bi bilo drugove za sada naoružati dugim oružjem, jer se potzreni kreću u vojnickim formacijama, i može svaki čas da dođe do udara, onda ljudi bez oružja unafaju samo zbrku i djeluju demoralizatorski.

Da bi pokrili najznizije potrebe potrebno bi nam bilo još barem 25 pari cipela, oko 20 hladnih bluza, te lo do 12 karabina. Javite nam možemo li šta od toga dobiti, pa ćemo mi onda poblati po tom naše kurire.

Upravo večeras primili smo telegrame koje ste za nama poslali u Slavoniju. Telegrami su izgleda predli sve pošte Slavonije i Moslavine dok su stigli do nas. Prihvatimo vam i zna se uvjerite.

17. 6. mjes. održali smo sjednicu Okružnog odb. NOF-a. Pored ostalog na sjednici smo donijeli zaključak da se iz Okružnog odbora NOF-a isključiti drug Križevčanin Milovan, i Bin i V. Botinovec. Mi smo toga druga svaki puta pozivali na sjednice u namu je svojim razgovarao drug Marijan i drug Dušan Kanojlović, no on ne pokazuje ni volje na interesa za rad i nije se ni na jedan poziv htio odazvati. Upravo je donesen zaključak da ukoliko to bude moguće, da se drug Luka Tinković, i druge u Moslavinu na oslobođeni teritorij, jer je samljivo kako on može živjeti u Sandrovcu. Pismo dru u Tinkoviću napisao je drug Marijan Rajan.

Dok se drug Zivoder vrati sa Kalnika odatle se mo sjednicu našeg komiteta. To će vjerojatno biti pod konac ovog mjeseca ili početkom drugoga. Račan datum javite te mo vam naknadno.

Partizanski - Brestovca 26. 6. 1944.

Na drugarski poziv!

Marijan Jančević

kovnije. Usljed prikupljanja izvjesnih partizanskih snaga na prostoru između Koprivnice-Križevaca i Bjelovara izvršene su 25. III pripreme za »poduhvat u cilju čišćenja partizana« te su toga dana u Novigrad Podravski prebačene I i III bojna 23. pukovnije, a u Rovišće II, iz Bjelovara III bojna 24. pukovnije, kojima su se priključile sve tri bitnice Topničkog sklopa te je noću 25/26. III otpočeo napad na partizane. Do sukoba s partizanima je došlo u Topolovcu i Većeslavcu koji su imali navodno 42 mrtva, dok je zarobljeno 1 puškomitraljez, 18 pušaka i 2 pištolja, a ustaški su gubici bili 2 ranjena i 1 mrtav. Ove jedinice su poslije prolaska tog dijela Bilogore 27. III produžile ofenzivu u pravcu Kalnika, i istog dana su kobili se sa partizanima u Velikom Pogancu, te im nani-

jeli gubitke od 8 mrtvih, bez vlastitih gubitaka. Kako ćemo iz drugih dokumenata vidjeti gotovo svi poginuli »partizani« u ovim akcijama su neđuzni stanovnici iz tih i okolnih mjesta. I dok su 28. III, II i III bojna 24. pukovnije bile u Carevdaru, kontrolirale cestu Križevci-Koprivnica i vršile manje akcije prema Kalniku, dotle su ostale dvije bojne 23. pukovnije krstarile Kalnikom, da bi se 29. III vratile u Križevce. Odatle su prebačene u Crkvenu i Sv. Ivan Zabno, a zatim 30. III u Bjelovar bojne 24. pukovnije, a bojne 23. pukovnije u Koprivnicu. Dana 31. III »Zbog ofanzive Sovjetskih snaga na južnom Mađarskom bojištu i zbog biega Mađarske vojske« I bojna 23. pukovnja je »dobila zadatak da zaposjedne postave na Dravi od Šoderice do Legrada.«²⁰

Prema izvještaju OK KPH Bjelovar Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast od 12. III 1945. kod OK su se nalazili drugovi iz KK KPH Koprivnica sa Stjepanom Đuretom i sa još nekoliko drugova s tog područja, koji su zajedno sa Kalničkim područjem, uslijed ofenzive na Kalnik prebjegli u Moslavinu, te se spremaju za prebacivanje na svoj teren. Dok je u selima kotara Đurđevac na Bilogori (Katalena, Kozarevac, Trešnjevica, Sedlarica) »gotovo sve otišlo u miliciju«. Iz Trešnjevica su gotovo svi Srbi, koji su se nalazili kod svojih kuća, također otišli u miliciju. Milicija se zadržava u svojim selima i milicioneri spavaju kod svojih kuća, a danju se zaliću u Bilogoru i pljačkaju od naroda sve do čega dođu. U pripremi je akcija na nju u Sedlarici i Kozarevcu čim stigne jedan bataljon OZN-e, dok će za Katalenu trebati veće snage, pošto se tu zadržavaju zajedno s milicionerima i dvije satnije ustaša. Dalje se kaže da Nikola Sekulić, koji je predložen za člana KK KPH Koprivnica to ne može biti iz zdravstvenih razloga, jer ima čir na dvanaesteru i ne može uopće da dulje hoda. Mole da se odmah vrata kuriri OK sa partijskim materijalom kako bi ga drugovi s područja KK KPH Koprivnica mogli ponijeti sa sobom, a isto tako da za njih pošalju nešto oružja (karabina) kako bi se mogli kretati po terenu.²¹ Iz nekih drugih dokumenata vidimo o kakvim se materijalima radi. Pored partijskih tu su i razni proglašeni kao npr. Proglas ženama sjeverne Hrvatske, Oblasnog odbora AFŽ Zagrebačke oblasti od 24. II 1945, te Proglas »Front naroda protiv ustaša« Oblasnog odbora JNOFH Zagrebačke oblasti, od veljače 1945.²²

OK KPH Bjelovar izvijestio je 17. III 1945. Oblasni komitet KPH za Zagrebačku oblast o sastanku OK održanom 12. III kojem je prisustvovao Marko Belinić. Na sastanku je zaključeno da se prenese na KK-te »kako treba pristupiti zadatku čišćenja zemlje od fašista i njihovih pomagača i da naša politika prema njima mora biti mnogo odlučnija nego li je to bila od sada«, a ta neodlučnost i izvjestan oportunizam je prisutan kod KK KPH Koprivnica i Đurđevac. Na područje Koprivnice i Sv. Ivana Žabno otišli su članovi OK Mesarić i Svete, koji će s njima održati sastanke i razraditi provođenje tih zadataka i zaključaka, te će se kod njih na terenu zadržati 15 dana. Aktivisti s područja koprivničkog kotara otišli su 13. III na svoj teren, a prije odlaska s njima je održan sastanak na kojem su im predloženi zadaci i način njihovog rješavanja. Oni se neće vezati ni za jedno mjesto već će se kretati po terenu koprivničkog kotara po grupama. Dalje se izvještava da je noću 16/17. III jedna četa OZN-e pojačana vojnicima iz bjelovarskog područja izvršila akciju na Kozarevac, uhvatila 5 milicionera, a protiv organizatora će, pored revizije, OZN-a sprovesti istragu. U pripremi je akcija na miliciju u Sedlarici i Kataleni od kojih je izvršena nakon nekoliko dana akcija na Sedlaricu.²³ U to vrijeme u samome Đurđevcu je bilo oko 400 milicionera, a u gotovo svim selima na kotaru bilo je po nekoliko milicionera.²⁴

O neprijateljskoj ofenzivi u kojoj su učestvovala 4 ustaške bojne, kao što smo vidjeli naprijed iz neprijateljskog dokumenta, OK KPH Bjelovar izvijestio je Oblasni komitet Bjelovar izvijestio je Oblasni komitet KPH za Zagrebačku oblast 31. III 1945. U izvještaju se kaže da od aktivista iz KK KPH Koprivnica nitko nije stradao, dok je neprijatelj ubio i zaklao oko 30-35 ljudi, među kojima 8 partizana Komande mjesta Đurđevac i izviđačkog voda X korpusa. Poginuo je komesar iste komande a u Pogancu poklano je oko 10 ljudi. Prema neprijateljskim dokumentima pobijeno je ili poklano ukupno 50 ljudi.²⁵

Iscrpniji izvještaj za ožujak OK KPH Bjelovar je podnio Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast 3. IV 1945. U izvještaju se konstatira da se samo dio koprivničkog kotara nalazi pod kontrolom NOP-a dok ostali dio tog kotara i cio đurđevački kotar kontrolira neprijatelj. S tog područja većina aktivista se povukla dok su se oni pojedinci koji su ostali pasivizirali. Zbog toga narod je slabo upoznat sa najnovijom političkom situacijom u zemlji i svijetu, kao npr. odlukama Krimске konferencije, formiranjem i deklaracijom vlade DF Jugoslavije, situacijom na frontovima i slično, zbog toga je odlučeno da se što više pismene NOP-ovske propagande o tim događajima rasturi među narodom, tim više što je i neprijateljska pismena propaganda velika. Uslijed terora kojega neprijatelj vrši na terenu, narod je jako zastrašen, osobito porodice simpatizera NOP-a i partizana. U Podravini »Čerkezi« su opljačkali sva sela »bez razlike bilo ustaške ili partizanske porodice«, te ih narod silno mrzi, iako ih se boji. Ustaše kod svojih upada u sela redovito nekoga ubiju, tako su u ofenzivi na Bilogoru i Kalnik ubili ili zaklali oko 25 civila, opravdavajući ova svoja zverstva »kao represalije protiv partizana«. Uslijed zastrašenosti kod naroda se osjeća velika pomirljivost prema neprijatelju. Pooštren je kurs prema neprijatelju i njihovim pomagačima, te je poduzeta uspješna akcija čišćenja Kozarevca i Sedlarice od ustaške milicije, koja je formirana po gotovo svim selima đurđevačkog kotara i u mnogim selima koprivničkog kotara. Ove uspješne akcije imale su dobrog učinka u Podravini pošto su se počeli razdvajati organizatori milicije i njihovi pomagači, koji su od suda osuđeni na smrt, njihove porodice protjerane u uporišta, a pokretna imovina konfiscirana, od onih koji su prisilno upisani u miliciju, a koji su u većini, mobilizirani se, poslije istrage, u NOV i ne vrši im se konfiskacija. Iz saslušanja uhapšenih milicionera saznalo se o načinu organiziranja milicije u Podravini, koja je uglavnom organizirana na slijedeći način: organizatori milicije, koji su u većini slučajeva bili niži funkcioneri HSS-a i organizirali Mačekovu zaštitu, došli bi u selo i sazvali sastanak, a kako se na nj uglavnom nije odazvao nitko, osim organizatora i nekoliko njihovih suradnika, to bi nakon 2-3 dana išli od kuće do kuće po selu i ponovno pozvali ljude na sastanak pod prijetnjom da će onoga koji ne dođe nas na sastanak opljačkati i otjerati »Čerkezi«. Onda bi svi došli na sastanak, gdje bi im organizatori govorili o potrebi formiranja milicije za odbranu sela od »Čerkeza« i partizana. Poslije toga bi prišli upisivanju u miliciju, najprije upisavši one koji su politički vezani s njima i suraduju s ustašama, a onda bi svakog pojedinog pitali hoće li se upisati ili ne, uz istu prijetnju kao i kod poziva za sastanak ukoliko se ne upiše, te su svi pristali da ih upišu. Tako su upisali sve muškarce u miliciju bez obzira na starost i zdravstveno stanje. Stavili su im zadatak da svaki ima da nabavi oružje kako zna i formirali ih u rojeve i vodove i poslije toga su ih određivali na seoske straže, a potom i u akcije. Ovdje je primjećeno da mnogi od nižih funkcionera HSS-a u Podravini, kao npr. Giba i Tometić iz Pitomače, Tomeković iz Sedlarice i drugi, otvoreno suraduju sa neprijateljem i rade na organiziranju milicije. Od strane aktivista se prati njihov rad i pokretanje. Srbi u općini V. Mučna su zbog straha prema neprijatelju dosta pomirljivi, dok kod onih u Velikom Pogancu i okolini, koji su uglavnom popaljeni i sve izgubili, te pomirljivosti nema. Inače su prema ocjeni OK odnosi između Hrvata i Srba na tom području uglavnom dobri. U toku ožujka na okrugu je za NOV mobilizirano 305 ljudi od čega je manji broj s koprivničkog i đurđevačkog kotara. Iako za

Organizaciono stanje partijskih i vanpartijskih organizacija
 za okrug Bjelovar

Mjesec: februar 1945.

ČLANOVA KPH	P A R T I J A : S K O J :											ANTIFAŠISTIČKE ORGANIZACIJE											OPASKA																		
	Svukupno											Teren												Ukupno odb.																	
	Socijalni sastav		Nacionalni sastav		Teren			Pogodi- svega						Teren			N.OO-1			JNOF					USAOH		AFZ														
Radst. i	Ukupno	Ukupno	Ukupno	Ukupno	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.	Općinski kom.												
Okrupne organizacije	7	3	1	3	7	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-									
Kotar: Bjelovar	109	35	140	14	95	10	14	30	13	24	114	25	3	25	5	20	1	4	24	115	2	10	1	1	1	5	7	1	1	5	6	1	1	5	7						
Kotar: Durovac	62	12	37	13	44	15	3	13	1	8	54	13	1	8	2	2	1	4	52	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
Kotar: Sv. Ivan Žabno	94	30	59	5	59	24	6	20	12	14	88	20	2	6	9	6	1	16	13	3	13	1	1	1	2	1	1	7	2	1	1	1	1	1	1						
Kotar: Koprivnica	64	16	41	7	28	34	2	15	1	12	58	12	2	6	3	13	6	1	12	130	1	6	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1					
Kotar: Kriševci	59	11	29	12	51	8	-	13	1	7	59	13	-	-	1	4	1	9	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-					
Bjelovarsko područje	66	3	27	3	6	46	20	-	10	-	-	-	-	-	6	66	10	2	6	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
Opunomoćenstvo OZN-a za okrug Bjelovar	11	8	3	-	8	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
Čelija kod Opunomoć. OZN-a	24	8	9	7	17	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
Okrupni komitet SKOJ-a	7	2	4	1	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
Čelija kazališne družine i Prop.-odjela Okr.-odb. NOF-a	8	2	1	4	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
Čelija struje kod OK KPH	16	1	13	2	3	13	-	-	-	-	-	-	-	-	1	16	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						
U K U P N O :	607	150	564	104	370	210	27	103	45	6	80	60	21	17	20	57	1	58	86	49	15	40	1	5	6	24	36	11	5	4	21	32	12	1	26	31	1	1	1	15	10

sada na koprivničkom kotaru nema većih izgleda za mobilizaciju u NOV, preporučeno je KK KPH Koprivnica da je u dogovoru s Komandom Kalničnog područja i Kalničkim NOP odredom, prema mogućnosti, sprovedu. Najteža je situacija u đurđevačkom kotaru pošto su na terenu ostala svega 2 člana KK KPH i 7 članova Partije, dok su se skoro sve organizacije i članovi SKOJ-a, JNOF-a, USAOH-a i AFZ-a povukli sa kotara, uglavnom u zbjeg u Mađarsku. Zato će se 6. IV s partijskom organizacijom đurđevačkog kotara održati poseban sastanak na kojem će se razmotriti politička situacija u svijetu i zemlji i kako treba pristupiti zadatku čišćenja zemlje od okupatora i njegovih pomagača i kako ga tumačiti narodu. Od ostalih organizacija NOP-a njihov rad se jedino osjeća na jednom dijelu koprivničkog kotara (uglavnom oko V. Poganca), dok ih na ostalom području koprivničkog i đurđevačkog kotaru nema. Iz približnog tabelarnog pregleda se vidi da je na području KK KPH Đurđevac tada bilo svega 16 članova KPH i 1 kandidat, od toga su u KK bila 2 člana, a ostalih 7 na terenu, a da nisu organizirani u ćelije, te 1 kandidat, dok se u 2 ćelije Komande mjesta Đurđevac nalazilo ostalih 7 članova KPH. S tog kotara se 45 članova KPH nalazilo na oslobođenom području izvan kotara i okruga. Od ostalih organizacija NOP-a postojale su još: Kotarski komitet SKOJ-a Đurđevac sa 7 SKOJ-evaca i Kot. NOO i Kot. odbor JNOF-a Đurđevac. Na području KK KPH Koprivnica nalazila su se ukupno 23 člana KPH i 7 kandidata, a bili su raspoređeni u KK, u Općinski komitet i 10 partijskih ćelija na terenu. U KK SKOJ-a Koprivnica i 9 SKOJ-evskih grupa nalazilo se ukupno 47 SKOJ-evaca.

Od ostalih antifašističkih organizacija na kotaru su se nalazila 11 NOO-a (1 kot., 3 opć. i 7 seoskih), 10 odbora JNOF-a (1 kot., 3 opć. i 7 seoskih), 11 seoskih odbora USAOH-a i 4 odbora AFZ-a. S toga kotara na oslobođenom području nalazilo se 41 član KPH.²⁶

Prema spisku članova KPH što ga je Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast dostavio 16. IV 1945. OK KPH Bjelovar članovi s područja koprivničkog kotara bili su raspoređeni u slijedeća rukovodstva i partijske ćelije: **KK Koprivnica:** Valent Ambrošić, Kata Vujaklija, Mijo Kanižaj i Stjepan Đureta (Danko); **KK SKOJ-a Koprivnica:** Sabol Miško, Ljerk Kolaric, Ivan Bistrovic, Marika Kovaček; **Općinski komitet KPH Sokolovac:** Josip Gojković; **Čelija Prnjavor:** Alojz Janušek; **Čelija Botinovac:** Milna Lazić, Miloš Osman; **Čelija V. Mučna:** Đuro Savić, Darinka Savić, Ivan Brakuza; **Čelija Vrhovec:** Nikola Kičin, Zarko Gudek, Ivan Svagelj, Stjepan Balaško; **Čelija Rečica:** Nikola Vukojević, Milka Brateljčević; **Čelija Borovljani:** Ivan Krstović, Ljubica Halapa, Matija Raetić, Nikola Štrbac, Milka Čavić; **Čelija Novigrad Podravski:** Ivan Vedriš, Josip Senković i **Čelija Ribnjak:** Slavko Ostojić i Milka Fric. Uz svakog člana navedeni su i kraći biografski podaci. S područja đurđevačkog kotara bili su to slijedeći članovi KPH: **KK KPH ĐURDEVAC:** Bolto Pankarić i Franjo Županić; **Članovi KPH** sa toga kotara koji su se nalazili na području bjelovarskog kotara: Mandica Kolenc, Stjepan Antoljak, Mijo Dorčec, Klara Kuček, Barica Kunić i Evica Blaga; **Čelija Komande mjesta Đurđevac:** Pavao Kovač, Stjepan Topljak, Tomo Tatalović, Vlado Bardek i Dušan Rašić.²⁷

U travnju 1945, iako u vrlo teškim prilikama, koje su nastale zbog velike koncentracije neprijateljske vojske, rad na koprivničkom i đurđevačkom kotaru, se nastavlja te je do kraja mjeseca broj članova KPH povećan u koprivničkom na 31 a u đurđevačkom na 18 članova.²⁸ OK KPH Bjelovar izvjestio je Oblasni komitet KPH za Zagrebačku oblast 11. IV 1945. da su u sela preko rijeke Drave đurđevačkog i koprivničkog kotara otišli drugovi koji su se nalazili u Mađarskoj i to: Josip Parag, pročelnik Gospodarskog odjela ONOO-a, Sinjerec, pročelnik Zdravstvenog odjela ONOO-a, Andrija Stankerec, član KK KPH Đurđevac, Franjo Pandurić (Stric), član K NOO-a Koprivnica, Milka Barberić, član K NOO-a Đurđevac, Božo Crnec (Zajc), povjerenik OZN-e za kotar Đurđevac i član KK KPH Đurđevac sa OZN-om za kotar Đurđevac, Tomo Tudić, članom Opunomoćstva OZN-e za okrug Bjelovar sa dijelovima Opunomoćstva koji su se nalazili u Mađarskoj i Ivica Bešanić (Brico), član Prehrambenog odjela O NOO Bjelovar, iz kojih se neprijatelj povukao pred jedinicama Trećeg ukrajinskog fronta, kao i iz Međimurja, gdje se 4. IV prebacio Kalnički NOP odred i dio Komande Kalničkog područja i koje je 10. IV 1945. oslobođeno.²⁹ Okružni odbor JNOF-a Bjelovar izdao je proglas »Narodu Bilogore i Podravine« koji su organizacije NOP-a te suradnici i simpatizeri u to vrijeme rasturali Podravinom. U njemu se ističe da je otpočela odlučna bitka na svim frontovima za uništenje nje-mačkog fašizma i njegovih slugu, a to pokazuje stanje na istočnom i zapadnom frontu kao i na području naše zemlje, gdje su u ofenzivi JA u Lici oslobođeni Donji Lapac i

Bihac. Pokušaji Nijemaca da prijeđu Dravu također su propali uz gubitke od 20.000 mrtvih. Krimskom deklaracijom i formiranjem jedinstvene vlade DF Jugoslavije na čelu s maršalom Josipom Brozom Titom, priznatom od saveznika, propale su sve nade onih koji su se nadali spasiti na račun nesloge između Engleske, Amerike i SSSR-a, i koji su očekivali intervenciju izvana u Jugoslaviji. Svakome je jasno da je slom fašizma neizbježan te se ističe da je došao krajnji čas kad dalje ostanje na strani ustaša znači produživati rat i čekati vlastitu propast na strani onih čija je smrtna presuda već izrečena. Zato se pozivaju Podravci i Bilogorci da ne dozvole da ih ustaše uvuku u svoju miliciju u času potpunog oslobođenja naše domovine i da ne dozvole da uz cijenu svojih života produžuju rat za Hitlera i Pavelića, već da oružje koje su dobili od ustaša okrenu protiv njih i njihovih pomagača – Mačekovih agenata, koji su ih nagovorili u miliciju, i da stupe u aktivnu borbu u redove Jugoslavenske armije, u kojoj samo mogu osigurati sva prava na sretniju budućnost sebi i svojoj porodici.³⁰ Isto tako su dijeljeni i drugi materijali i proglašeni.³¹

Potkraj 1944. i početkom 1945. politička situacija na području ludbreškog kotara bila je vrlo složena i teška. Neprijateljska ofenziva u prosincu 1944. zahvatila je i ovo područje te su se Kalnički NOP odred i dio Komande Kalničkog područja, članovi i rukovodstva Partije, SKOJ-a, JNOF-a, USAOH-a i AFŽ-a povukli u Bilogoru i odatle u Moslavinu te dijelom u Slavoniju, a dijelom u zbjeg u Mađarsku. Neprijatelj je jakim snagama zaposleo kotar. Pri povratku Kalničkog NOP odreda i Ko-

Brojno stanje partijskih organizacija

Mjesec: prosjek   Kotaru: Ludbreg   Okrug: Farančin   Godina 1945.

OPĆINA	Broj članova komiteta	Broj članova od. komiteta	Broj općinskih komiteta	Broj članova opć. komiteta	Broj svih članova na ter.	Od toga bic. članje u vol. post. ust.	Broj članje u voj. predst. ušani	Broj žena članova Partije	Broj svih članova Partije	Socijalni sastav					Nacionalni sastav			Kandidati	OPASKA	
										Radnika	Službika	Obrtnika	Najsišćenija	Intelektualaca	Ilirski	Srbi	Ostale narode			
M. M. Ludbreg	1	3			1		1	3	3	2	1			3						
Part. cel. puka V. Bjelka					1			6	2	3				1						1
" " " Grande					1			6	2	2										
" " " Bolfan					1			4	1	3										
" " " Markjama					1			5	2	2			1							1
" " " Sr. Dura					1			4	1	3										
" " " Ravnica					1			3	1	1		1			2	1				
Part. cel. pri M. H. Bala						12	54	2	54	25	25	1	1	2	39	15				6
Ukupno:	1	3			6	13	54	6	85	34	41	5	3	2	69	16				8

Dne: 31. III. 1945.   Org. sekretar: Borislav Hiltner

mande Kalničkog područja iz Bilogore za Kalnik napadnuti su 25. XII 1944. kod Gornjih Sredica od dijelova Poglavnikova tjelesnog zdruga te su, prema neprijateljskim podacima, imali 30 mrtvih i 12 zarobljenih boraca, a od oružja zarobljeno je 7 puškomitraljeza, 25 pušaka i 5 šmajsera, ali su se Kalnički odred i Komanda područja prebacili na Kalnik.³² Odred je imao opet samo jedan bataljon i zbog toga nije mogao izvoditi veće akcije, pošto se na svaku njegovu pojavu i aktivnost odmah pokretalo nekoliko ustaških bojni da ga uništi, te je morao manevrirati i prebacivati se na druga područja i ponovo vraćati. Neprijatelj iz uporišta stalno vrši upade u sela i noću tako da je rad organizacija i aktivista NOP-a bio znatno otežan. Ipak je u sabirnoj akciji za opustošene krajeve Dalmacije, Like, Hrvatskog primorja i Gorskog Kotara preko Kotarskog odbora JNOF-a Ludbreg pored 140.340 kuna sakupljenih u prosincu 1944, u prvih 20 dana siječnja 1945. na ludbreškom kotaru sakupljeno 214.210 kuna pomoći.³³

Iz tabelarnog pregleda članova i organizacija Partije, SKOJ-a i antifašističkih organizacija za siječanj 1945. kojega je OK KPH Varaždin dostavio Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast, bilo je na ludbreškom kotaru 19 članova i 2 kandidata KPH, raspoređenih u KK KPH Ludbreg i 5 partijskih ćelija (Ivanac, D. Rijeka, Bolfan, M. Bukovec i Sv. Đurđ). KK KPH Ludbreg su, kako stoji u napomeni na tabeli, priključene sve partijske ćelije Komande Kalničkog područja njih 10 i to: diverzantske grupe 2 čete 3. odreda: ambulante, ćelije pri tehničkom Otsjeku Kom. Kal. područja, Ekonomskog odsjeka K.K. podruja, čete za vezu, ćelije pri K.K. područja, sabračajne sekcije, Komande mjesta Preseka (pri Komandi K. Podr.), Komande mjesta Preseka i partijskih ćelija Komande mjesta Vrhovec, s ukupno 46 članova i 14 kandidata KPH. Tako se pod rukovodstvom KK KPH Ludbreg na terenu kotara te u pozadinskim ustanovama našlo ukupno 65 članova i 16 kandidata KPH. Po socijalnom sastavu bilo je 24 radnika, 28 seljaka i 13 ostalih zanimanja, a po nacionalnom sastavu bilo je 48 Hrvata, 15 Srba i 2 ostalih nacionalnosti. U isto vrijeme na kotaru je pored KK SKOJ-a Ludbreg bilo još 10 SKOJ-evskih grupa s ukupno 38 SKOJ-evaca. Kako su KK SKOJ-a Ludbreg priključene u SKOJ-evske grupe u ustanovama i jedinicama Komande Kalničkog područja, to je u njima bilo ukupno 5 SKOJ-evskih grupa sa 29 SKOJ-evaca. Od antifašističkih organizacija na području ludbreškog kotara prema tabelarnom pregledu u siječnju 1945. bilo je: 7 NOO-a (1 kotarski i 6 seoskih), 21 odbor JNOF-a (1 kotarski, 20 seoskih), 28 odbora USAOH-a (1 kotarski i 27 seoskih) i 20 seoskih odbora AFŽ-a.³⁴

O političkoj situaciji na ludbreškom kotaru nalazimo podatke u izvještaju OK SKOJ-a Varaždin Oblasnom komitetu SKOJ-a za Zagrebačku oblast od 31. I 1945. godine. Prema tom izvještaju na području ludbreškog kotara, sa slabljenjem rada HSS-a, likvidacijom i hapšenjem pojedinih reacionara, pojavila se veoma jaka gestapovska i ustaška špijunaža. Tako po noći hodaju po kotaru ustaše u civilu tražeći vojne bjegunce koje kad uhvate puštaju za veće novce, druge odvođe u Ludbreg, a neke su na putu opljačkali i ubili. Na taj postupak ustaše su drugovi ukazivali vojnim bjeguncima pozivajući ih u NOV, ali se oni nisu odazivali. Ustaški i njemački agenti se oblače u ženska odijela kao šverceri koji kupuju krave, a i u frate koji hodaju prositi mast po selima, te tako špijuniraju stanovništvo. Na ovaj način su zaplašili omladinu, posebno omladinke. Stalnim

krstarenjem terenom iz uporišta Ludbreg, i uz pomoć špijuna, neprijatelj vrši kontrolu na čitavom kotaru, po selima pljačka, opija se, traži vojne bjegunce i maltretira i tuče njihove žene. Narod ih mrzi i jedva čeka kako bi ih se riješio. Milicije nema osim u Vrbanovcu, koju su naoružale domaće ustaše koje služe u Varaždinu i dolaze kući, ali se ona još nije nigdje pokazala sa oružjem. NOP-ovska štampa preko aktivista odlazi redovito na općinu Sv. Đurđ i Martijanec, a na ostale općine vrlo neredovito ili nikako. U izvještaju se dalje kaže da se OK SKOJ-a vratio na Kalnik, da je KK SKOJ-a Ludbreg popunjen s drugom Gustom, tako da se na terenu nalaze tri člana tog komiteta, dok su ostala dva u Moslavini. Iako su drugovi dobri i požrtvovani u radu, prilike im ne dozvoljavaju veće akcije osim u nekoliko sela općina Sv. Đurđ i Martijanec, gdje se i nalaze organizacije i to u prvoj općini 3 SKOJ-evske grupe sa 10 članova SKOJ-a i u drugoj općini 7 SKOJ-evskih grupa sa 25 članova SKOJ-a, dok na ostalom području postoje još 3 nevezana SKOJ-evca. U općine Bukovec, Rasinja i Ludbreg nije se do tada uopće moglo prebaciti. Zbog velikog snijega i vidnih noći te pasa teško se priušljati selima, osim putem na kojem neprijatelj vrlo često postavlja zasjede. Sastanci sa omladinom se ne održavaju već se dolazi do pojedinaca i to tako da jedan ide do njih a dvojica drugih drže stražu, te se s njima razgovara i stavlja im se u zadatak da oni ilegalnim putem prenesu zadatke na ostalu omladinu. Zbog neprijateljskog terora i krstarenja po terenu, te špijuna, s mnogom omladinom koja je prije bila okupljena u organizaciju USAOH-a a neki i u SKOJ-u ne održava se veza niti se sa njima što radi.³⁵

Prema izvještaju OK KPH Varaždin u toku veljače 1945. u partijskim organizacijama na području ludbreškog kotara nastale su slijedeće promjene: KK KPH Ludbreg – iz Moslavine se vratio Josip Martinković, a sa srednjeg partijskog kursa Milan Baneli (Beli); Općinski komitet KPH Rasinja – iz Moslavine se vratio Josip Kolenko, dok su ostali članovi odsutni; Partijska ćelija Ivanac – Viktor Tkalec dat je na raspolaganje OZN-i II za Okrug Varaždin, a drugarica Stefica Mađarić, data Oblasnom komitetu KPH. Sekretarica ćelije je Micica Špiranec, a novoprimitljeni članovi su Ivan Okreša i Blaž Hat, dok se sa bolovanja vratio drug Sabrailo Niška; Partijska ćelija D. Rijeka – sa nižeg partijskog kursa vratio se drug Dominko; Partijska ćelija Bolfan – novoprimitljeni su članovi Stjepan Brcković, koji je ranije bio član KPH od 15. IV 1943. i radi neodgovornosti isključen i sada ponovo primitljen i Andrija Pišpek; Partijska ćelija M. Bukovac – Luka Lepen, sekretar poslan u 3. brigadu NO dok je novoprimitljeni član Stanislav Friščić i Partijska ćelija Sv. Đurđ – Franjo Jany vratio se sa nižeg partijskog kursa iz Moslavine. Novoprimitljeni članovi su Ivan Namjesnik i Antun Markulinčić, koji je dat na raspolaganje OZN-i II.³⁶

Prema popisu stanovništva ludbreškog kotara koje-ga je u veljači 1945. Oblasni komitet KPH za Zagrebačku oblast dostavio CK KPH, prije rata na tom kotaru je živjelo 39.002 stanovnika, od čega je bilo 93% Hrvata, 5% Srba i 2% ostalih nacionalnosti, dok je taj broj u veljači 1945. iznosio 36.445 stanovnika, od čega je 35.805 Hrvata ili 98,2%, 600 Srba ili 1,58% i 50 ostalih nacionalnosti ili 0,22%. Prema tome do tada je ubijeno ili seljeno sa toga kotara prema istim podacima 2.547 ljudi od čega 1950 Srba.³⁷

O političko-ekonomskoj situaciji i organizacionom stanju na području Komande Kalničkog područja od 16. II do 16. III 1945. g. izvijestila je ista komanda Vojnu

oblast X korpusa »Zagrebačkog« NOVJ 16. III 1945. Političku situaciju karakterizira pojačana vojnička aktivnost neprijatelja, najčešće radi pljačke koju provodi u okolnim selima, a najčešće pljačka stočnu i ljudsku hranu, ali i sve do čega dođe. Na Kalnik je 4. III bio poduzeo ofenzivu sa 3 bojne i to iz Varaždinskih Toplica, Novog Marofa i Ludbrega, dok su dvije satnije iz Koprivnice i Križevaca zatvorile cestu Koprivnica–Križevci. Rad je morao biti prekinut te se Komandama i dio ostalih organizacija privremeno povukao s toga područja, da bi se 16. III opet vratili na Kalnik. Politički rad i propaganda NOP-a je dosta slaba pošto radio-vjesti i ostala NOP-ovska štampa stižu sa znatnim zakašnjenjem, a zbog situacije teško se rastura na terenu. Zato se najčešće politički-prosvjetno djeluje preko usmenih novina koje se održavaju svake nedjelje. U takvoj situaciji i ekonomska situacija sve se više pogoršava uslijed neprekidne pljačke, paljenja i uništavanja stočne i ljudske hrane kao i stoke, te nema mogućnosti stvaranja bilo kakvih rezervi, a ishrana teče sakupljanjem žita i stoke na dobrovoljnoj bazi i rekvizicijom. U organizacionom dijelu se navode imena i dužnosti te ocjene rada rukovodioca ekonomske, tehničke, saobraćajne i sanitetske sekcije i mobilnog centra te komandi mjesta. Tako se za Komandu mjesta Duga Rijeka, koja se nalazi na području ludbreškog kotara kaže da je komandant Dušan Badalin, koji je discipliniran, odan i pouzdan i da na toj dužnosti zadovoljava, politički komesar je Janko Mrnjec, dobar, discipliniran, odan i pouzdan, izgrađen i na toj dužnosti zadovoljava, a zamjenik komandanta je Milan Šuka, tih i miran, odan, pouzdan, premalo inicijativan, ali će uz potrebnu pomoć moći zadovoljiti. O situaciji na terenu govori i podatak da su Komanda i četa pri njoj u navedenom razdoblju imale ukupno 39 sukoba s neprijateljem u kojima su mu nanijele gubitke od 33 mrtva, među kojima su 2 oficira, 8 zarobljenih i 13 ranjenih neprijateljskih vojnika, a zaplijenjeno je uz ostalo 8 pušaka, dok su vlastiti gubici iznosili 5 mrtvih i 4 ranjena borca te 5 izgubljenih pušaka. Pred Komandu se postavlja više problema koje treba riješiti. Među prvima je podizanje kuća za smještaj vojske i naroda, pošto ih je neprijatelj za vrijeme ofenzive popalio, a za njih nedostaju čavli i crijep. Tu je problem sjetve koji će se morati rješavati u suglasnosti s NOO-ima i cjelokupnim narodom, posebno što se tiče nabavke sjemena. Tu su i problemi odjeće i obuće te naoružavanja ljudstva, koje će se također u skladu s mogućnostima nastojiti rješavati.³⁸

Četiri dana ranije podnesen je izvještaj o političkoj situaciji i organizacionom stanju na okrugu OK KPH Varaždin Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast. Prema tom izvještaju neprijatelj na ludbreškom kotaru vrši česte racije na vojne bjegunce kojih ima veliki broj, te je stavljeno u zadatak organizacijama NOP-a na kotaru da porade na njihovom mobiliziranju u jedinice NOV-e. Za vrijeme ovih i ostalih akcija neprijatelj pljačka, a putem vatrogasnih društava, nekih vjerskih organizacija i novoformiranih odbora za elektrifikaciju nastoji da od naroda izvuče hranu i ostvari, ukoliko je to moguće, bar na jedan dio stanovništva politički utjecaj. U tome se pomažu reaktivari svih vrsta tako da je otvorenije povezivanje mačekovsko-četničkih elemenata i ustaša. Uz pomoć njih, neprijatelj, pošto ima potpunu kontrolu terena, sprema mobilizaciju preostalih mladića i staraca kao i svih žena, od kojih misli stvoriti »Narodnu zaštitu«, koja bi imala zadatak da čuva sela od partizana. U nekim ludbreškim općinama već se vrše popisi. U organizacionom dijelu izvještaja istaknuto je

da partijske organizacije ludbreškog kotara, uz Medimurje, stoje najslabije na okrugu, pošto se iz njega, zbog terora neprijatelja, najveći dio partijskog i SKOJ-evskog članstva povukao na oslobođeni teritorij, tako da je i KK KPH Ludbreg ostao samo na 2 člana, dok je od ostalih članova KPH s tog kotara najviše dato u OZN-u II za Okrug Varaždin. No dolaskom sa srednjeg partijskog kursa Milana Banelija Belog, sekretara i Josipa Martinovića, člana, koji se vratio iz Moslavine, KK KPH Ludbreg ima 4 člana i jednog druga pri komitetu, koji radi sa partijskim organizacijama pri Komandi Kalničkog područja, pa je kotarski komitet počeo djelovati na terenu kotara, te će se pojačati rad i drugih organizacija NOP-a. Oblasni komitet je 7 dana kasnije upozorio OK KPH Varaždin na neke stvari iz izvještaja i dao mu instrukcije za dalji rad o tim pitanjima.³⁹

Prema izvještaju OK KPH Varaždin od 31. III 1945. politička situacija se na okrugu sve više mijenja u korist NOP-a, pošto narod vidi propast Nijemaca i ustaša a pobjedu NOB-a te se sve više zanima za razna politička pitanja, interesira se za NOP-ovsku štampu, a i vojnih bjegunaca je sve više, bez obzira na sve veći broj neprijateljske vojske te pojačan i povezan rad reaktivara svih boja. Ta situacija nije mogla biti iskorištena pošto se OK i izvjestan broj kadra zbog neprijateljske ofenzive 4. III morao povući u Moslavinu, odakle su se vratili nakon 15 dana. Sto se tiče organizacionog stanja na području ludbreškog kotara ono se promijenilo utoliko što su poginuli Slavko Sakač, član Plenuma KK KPH Ludbreg i Andrija Harambaša, član KK SKOJ-a Ludbreg, koje su zabunom ubila 2 druga iz OZN-e misleći da su ustaše.⁴⁰ Iz tabele o brojnom stanju za ožujak 1945. kojega je podnio KK KPH Ludbreg OK KPH Varaždin 31. III se vidi da se povećao broj ćelija i članova KPH na kotaru, dok je broj članova u ćelijama pri Kom. Kal. područja (koje su se povećale s 10 na 13) broj članova ostao isti tj. 54, od kojih su bile 2 žene, dok je kandidata bilo 6. Tako je KK KPH Ludbreg brojio 3 člana, od kojih su 2 bili muškarci a 1 žena, po socijalnom sastavu 2 seljaka 1 obrtnik, a po nacionalnom svi troje Hrvati. Partijska ćelija D. Rijeka brojila je 6 članova od kojih 1 žena, 2 su bili radnici, 3 seljaci a 1 namještenik, a po nacionalnosti svi Hrvati, dok je ćelija imala i 1 kandidata KPH. Partijska ćelija Ivanac brojila je 6 članova od kojih je 1 bila žena, po socijalnom sastavu 2 člana su bili radnici, 2 seljaci i 2 obrtnici, a po nacionalnom sastavu svi Hrvati. Partijska ćelija Bolfan brojila je 4 člana, od kojih je 1 bila žena, po socijalnom sastavu 1 član je bio radnik a 3 seljaci, a po nacionalnosti svi Hrvati. Partijska ćelija Martijanec brojila je 5 članova, od kojih su 2 bila radnici, 2 seljaci i 1 namještenik, a po nacionalnosti svi Hrvati, dok je imala i 1 kandidata KPH. Partijska ćelija Sv. Đurđ brojila je 4 člana, od kojih je 1 bio radnik a 3 seljaci, a po nacionalnosti svi Hrvati. Partijska ćelija Rasinje brojila je 3 člana, od kojih je 1 bio radnik, 1 seljak i 1 obrtnik, a po nacionalnosti 2 Hrvata i 1 Srbin. Dakle na ludbreškom kotaru krajem ožujka 1945. pored KK bilo je još 6 partijskih ćelija na terenu i u njima je bio ukupno 31 član KPH, od kojih su 4 bile žene, po socijalnom sastavu radnika je bilo 9, seljaka 16, obrtnika 4 i namještenika 2, po nacionalnosti 30 su bili Hrvati a 1 Srbin. Od partijskih ćelija pri Komandi Kalničkog područja jedna se nalazila na području ludbreškog kotara. Inače u tih 13 ćelija od 54 člana, 2 člana su bile žene, a po socijalnom sastavu radnika je bilo 25, seljaka 25, obrtnika 1, namještenika 1 i 2 intelektualca, a po nacionalnom sastavu bilo je 39 Hrvata i 15 Srba.⁴¹

OK KPit Bjelovar

31.III.1945.

Br:67/45.

Oblasnom Komitetu K.P.M.
zagrebačke oblasti

Dragi drugovii

Mi smo se bili dogovorili s vama da će mo krenuti sa jednim bataljo-
nom OZU-e na kotar Sv.Ivan Zabno i Koprivnica sa zadatkom da se tamo pris-
tupi discentju terena i mobilizaciji, međutim 27.o.mjes. bataljon je dobio
naredenje da krene za Čaršnicu i tako nigmo mogli to izvršiti. Potrebno bi
bilo da taj zadatak izvršimo prije, jer na kotaru Sv.Ivan Zabno ima mno-
go dezertera sa neprijateljske vojske /drugovi nas izvještavaju da ih ima
za mobilizirati 700 - 800/, a o tim toga izgleda da se formira milicija u pro-
stvu i velikoj, te bi im trebalo u zanetku ugušiti, kako se nebi širila dalje.

28.o.mjes.neprijatelj je podizao ofanzivu na kotar ~~Kopriv~~ Sv.Ivan
Zabno i Koprivnica sa snagama od 4 bojne od naših aktivista iz kotarskog
Sv.Ivan Zabno i Koprivnica nije niko sa... Neprijatelj je ubio ili zaklao
oko 30 - 35 ljudi, među njima 8 partizana od komande mjesta Burdovac i izvi-
đačkog voda Korpusa. Poginuo je komesar mjesta Burdovac. Iz Poganca je poklja-
no oko 10 ljudi.

Mi smo razgovarali sa milicionerima ~~iz~~ pohvatanim iz Kozarevca i Se-
dlarice i proticali zapisnike načinjene na OZN-i. Po našem mišljenju nepri-
jatelju je ugledalo u tim selima masovno okupiti narod u miliciju radi velik-
og terora kojeg po tim selima vrše Čerkezii. Ta sela /Sedlarica, Trešnjevica,
Katalana, Prugovac, Otrovanec i t.d./ su potpuno opljačkana. Milicija se orga-
nizirala na ovaj način: Tri do četiri organizatora iz sela koji su uglavnom
prije 1941. organizirali mačkovu zaštitu, a sada otvoreno saraduju sa ustašama
sazvali su u selu sastanak. Prvi puta im se na sastanak odazvalo svega nekoli-
ko ljudi, drugi puta pokušali su također organizirati sastanak, ali bez uspjeha:
na. Onda su pošli od kuće do kuće sa popisom i zaprijelili su se, da tko ne
dođe u zakazano vrijeme na sastanak da će ga dati po čerkezima opljačkati
i otjerati u litonacu. Kada su im se na sastanak odazvali svi. Jedan od njih
govorio bi im o potrebi formiranja milicije u selu radi obrane sela od čer-
keza i partizana. Narod je uglavnom na sastanku bio pasivan. Onda su prišli
popisivanju ljudi za miliciju i pitali svakog hoće li se upisati ili ne.
Ljudi uglavnom nisu imali odvažnosti da odbiju upisivanje i tako bi oni u-
pisali sve mu. Karce bez obzira na zdravstveno stanje. Stavili su im u zada-
tak da svakima da natavi oružje, kako zna i formirali ih u rojeve i vodove.
Poslije toga bi ih odmahivali na seoske straze. Jedan dio, svakako manji dio,
tih ljudi je politički vezan za miliciju, dok većina, po našem mišljenju, je
nezainteresirana.

Mi smo sa dvojicom milicionera iz Sedlarice dugo razgovarali o mili-
ciji, zašto se ona osniva i koje posljedice mogu nastati iz toga za ljude koj
se nalaze u miliciji, a poslije toga pustili smo ih kući. Ta dvojica nisu spo-
sobna za vojsku i radi toga smo ih pustili.

U buduce mislimo s milicijom postupati na ovaj način. Protiv organi-
zatora rukovodioca milicije u selu postupiti najoštrije, svu imovinu im
koniskovati, a porodice protjerati u uporište. ~~Protiv milicionera~~ kod onih u
selu koji se ističu kao aktivni milicioneri i vezani su politički za milici-
ju, vršiti se mo osjetljivije revizije, dok ce mo ostale pustiti sasvim na
miru, a ukoliko ih unvatimo mobilizirati. Ujedno ce mo nastojati da se narodu
u selu objasni karakter milicije, i posljedice koje iz toga mogu nastati.

Zanji puta, kada sam bio kod vas drug Tehek je rekao, da ih je Miku-
lendi izvjestio, da kampanje na našem okruhu vrši samo područje, a kotarski
i ONO i KOP kod toga ne uzima nikakvog učešća. Za ovo vrijeme kako smo
u Pisanići vršene su kod nas samo manje kampanje i sabirne akcije /mast,
zobix, sjemjenja/ i revizije. Sve ove kampanje organizirao je i proveo
KNOO Bjelovar, a ONO i Komanda područja pružila mu je pomoć koju su drugovi
zatražili. Komanda područja nije za ovo vrijeme provodila kampanje.

Sastanak našeg komiteta od tat će mo 2.IV.o.g.

Saljemo vam 1.000.- kn partijskog priloga i članarine i nešto
vina, svinjče i jaje

Primili smo k" Narodu Podravine i Bilo-gore".

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav

Marijane Jurić

I omladina ludbreškog kotara, iako nije na vrijeme obaviještena, uključila se u akciju omladine povodom »Svjetskog Omladinskog tjedna«. Zajedno s omladinom s novomarforskog kotara i Međimurja u tom tjednu mobilizirala je 45 omladinaca u NOV, zapalila 10 krijesova na 27. III, a omladinci su ubili 5 neprijateljskih vojnika te zaplijenili 2 karabina i 2 odijela. Na ludbreškom kotaru omladina je još sakupila 120 komada jaja za drugove, 10 kg masti, 8 kg suhog mesa, 30 kg bijelog brašna i 10 kg kolača, a kroz cijeli taj tjedan intenzivno je politički radila s ostalom omladinom i narodom.⁴²

U travnju 1945. situacija na ludbreškom kotaru se zbog velike koncentracije neprijateljske vojske pogoršavala, iako je raspoloženje naroda, s obzirom na skoro oslobođenje, raslo. Tako OK KPH Varaždin 15. IV izvještava Oblasni komitet KPH za Zagrebačku oblast slijedeće: »Raspoloženje kod naroda skoro u cijelom okrugu je zadovoljavajuće. Narod se veseli skorom oslobođenju. Neprijatelj od Koprivnice prema Ludbregu i Varaždinu počeo je kraj Drave da utvrđuje liniju. Noću kopa bunkere i sili sve stanovništvo od 14 do 60 godina da ide kopati bunkere. Po selima ludbreškog kotara, kao i varaždinskog i marofskog dnevno vrše pljačku, opijaju se, ljudima prolivaju vino, rekviriraju blago, živad, sijeno, žito itd.«, uz napomenu »... na kotaru Ludbreg nemoguće je Komitetu (KPH Ludbreg – Z.D.) da djeluje pošto je cijeli kotar pun neprijateljske vojske.«⁴³ To je vrijeme kad su jedinice III ukrajinskog fronta prodrle uz Dravu i 3. IV se počele prebacivati u Međimurje, gdje se 4. IV prebacio Kalnički NOP odred i dio Komande Kalničkog područja, tako da je 10. IV 1945. bilo cijelo Međimurje oslobođeno, pa su Nijemci i ustaše utvrđivali Dravu od ušća do iza Varaždina kako bi onemogućili prebacivanje jedinica Crvene armije i bugarskih trupa (koje su tu nastupala s CA) preko nje čime bi im bila presječna odstupnica ovim pravcem prema Zapadu. Poslije proboja Srijemskog fronta 12. IV 1945. jedinice 1. i 3. Jugoslavenske armije postisnule su njemačke i ustaške snage iz Slavonije i 25. IV izbile na granicu Zagrebačke oblasti tj. u Podravini na istočnu granicu đurđevačkog kotara, te se u Podravini i na području ludbreškog kotara koncentrirala velika neprijateljska vojska. Tako OK KPH Varaždin 23. IV 1945. izvještava da je rad na ludbreškom, novomarforskom i varaždinskom kotaru onemogućen radi jake neprijateljske koncentracije po selima koje ima »na liniji Koprivnica, Ludbreg, Varaždin, N. Marof oko 50.000 do 60.000« neprijateljskih vojnika, koji vrše po selima konfiskacije, opijaju se, pljačkaju i skiću se po selima, koja su uslijed demoralizacije u njihovim redovima, puna vojnih bjegunaca, no nije ih moguće mobilizirati u jedinice JA, pošto su od pokretnih jedinica uz Komandu područja ostale jedna njezina četa i komande mjesta D. Rijeka, V. Osijek i V. Tpolice. No narod je i pored terora neprijatelja oduševljen napredovanjem jedinica JA i Saveznika i željno očekuje svoje oslobođenje, a preko aktivista i suradnika uspijeva se proturiti NOP-ovska štampa u sva tri kotara, tako da se obavještava o događajima i situaciji u svijetu i našoj zemlji i napredovanju jedinica JA, iako pod okriljem neprijateljske vojske udruženo djeluje cjelokupna reakcija šireći različite parole i laži – kaže se u izvještaju.⁴⁴ Iz tabelarnog pregleda brojnog stanja partijskih i SKOJ-evskih organizacija na varaždinskom okrugu u travnju 1945. vidi se da se i pored vrlo teške situacije povećao broj članova Partije i SKOJ-a na ludbreškom kotaru. Tako je 28. IV 1945. na tom kotaru u 6 partijskih ćelija bilo 35 članova, a u 14 ćelija pri Komandi Kalnič-

kog područja 60 članova KPH, dakle ukupno 95 članova od kojih su 6 bile žene i 15 kandidata. Po socijalnom sastavu radnika je bilo 39, a seljaka 47, a po nacionalnoj strukturi bilo je 78 Hrvata, 16 Srba i 1 ostalih nacionalnosti. U isto vrijeme u KK SKOJ-a Ludbreg i 15 SKOJ-evskih aktiva u kotaru bilo je 66 članova SKOJ-a, od kojih je bila 41 SKOJ-evka, po socijalnom sastavu radnik je bio 1, 61 seljak i 4 intelektualca, a po nacionalnoj strukturi bilo je Hrvata 61 i 5 Srba.⁴⁵

Potkraj travnja 1945. područje Podravine postaje jedno od poprišta završnih operacija 3. Jugoslavenske armije za oslobođenje naše zemlje. Poslije proboja Srijemskog fronta (izvršen 12. IV 1945.) pod pritiskom i akcijama 1. i 3. JA iz Slavonije se pod borbom povukao 34. njemački korpus na obrambene položaje na rijeci Ilovi, a pošto se na to područje povukao 21. njemački korpus iz Bosne, te su po naređenju Aleksandra Löhra, komandanta njemačke grupe armija E, sve njemačke i kvislinske formacije u Zagrebačkoj oblasti stavljene pod komandu tog korpusa, dok je štab 34. njem. korpusa i dio jedinica prebačen u Ljubljanu radi organiziranja obrane tog područja. Ustaško-domobranske jedinice koje su se također povukle iz Slavonije i Bosne zaposjele su na obrambenim položajima na rijeci Ilovi položaje izmiješane sa njemačkim jedinicama. Cilj ovih neprijateljskih snaga je bio da upornom obranom na tim položajima omogućava uredno povlačenje svojih snaga općim pravcem ka Zagrebu i dalje u Sloveniju i Austriju, do konačne predaje zapadnoj savezničkoj vojsci, kako bi izbjegle odgovornost za počinjena djela u našoj zemlji. Do 25. IV 1945. u daljem gonjenju neprijatelja, a poslije oslobođenja Virovitice, izbila je 3. JA na neprijateljsku utvrđenu liniju rijeka Drava–St. Gradac–Radotić (k. 238)-Bogaz (k. 228)- selo Brzaja – selo Zrinska – V. Barana – Grubišno Polje, a 1. JA dalje na jug desnom obalom rijeke Ilove.⁴⁶ Pod komandu 3. JA 16. IV stavljen je Deseti korpus »Zagrebački« NOVJ i od tada učestvuje u završnim operacijama za oslobođenje Zagrebačke oblasti, a 25. IV 1945. brojio je ukupno 8575 boraca i rukovodilaca.⁴⁷ Ispred fronta 3. JA nalazile su se slijedeće neprijateljske snage: U Podravini 15. kozački korpus sa tri divizije sa oko 15.000 ljudi, na Bilogorskom sektoru ostaci 11. njemačke zrakoplovne pješadijske divizije i 22. njemačke divizije sa oko 5.000 ljudi i na Grubišnopolskom sektoru 5. hrv. divizija sa oko 5.000 ljudi, dakle ukupno oko 25.000 ljudi. Tu nisu uračunate oružničke, posadne i još neke jedinice koje su se nalazile na tom terenu u pozadini fronte. Jedinice 3. JA dobile su zadatak poslije oslobođenja Virovitice, da nastave s energičnim prodiranjem prema zapadu, ne dozvoljavajući neprijatelju da se sredi i organizira ponovni otpor. Dana 26. IV 1945. Deseti korpus »Zagrebački« je dobio zadatak da izvrši proboj neprijateljskog fronta na Bilogori i da nastupa njezinim grebenom. Na osnovi ovog naređenja X korpus je započeo s borbom i već 27. IV i poslije kratke i žestoke borbe zauzeo selo Brzaju i taktički važan položaj Bogaz. Sjevernije od X korpusa nastupale su 36. i 51. vojvođanska divizija, a pod operativnom komandom ove posljednje uz desnu obalu Drave nastupao je 13. pješadijski puk bugarske 11. divizije, a južnije na području V. Barne i Grubišnog Polja nastupale su 12. i 40. divizija, dok se 17. divizija nalazila kao armijska rezerva na području Virovitica–Spišić Bukovica. Borbe su se razvile svom žestinom na cijelom frontu, ali su postignuti samo manji lokalni uspjesi, a u borbama je tog dana ubijeno 120, ranjeno oko 200, a zarobljeno 16 neprijateljskih vojnika. U toku noći i dana 28. IV nastavljaju se

NARODU BILOGORE I PODRAVINI!

Otpočela je odlučna bitka na svim frontovima za uništenje njemačkog fašizma i njegovih slugu. Na zastavama pobjedničkih naroda ispisana je parola njihovog konačnog cilja: NA BERLIN!

Crvena armija lomi njemački otpor na svim frontovima Istočnog bojišta. Poslije ofanzive u Poljskoj, Istočnoj Pruskoj, sovjetske trupe otpočele su novu ofanzivu kod Blatnog jezera i već se nalaze 15 km od austrijske granice i 80 km od Beča!

Američke i engleske trupe skršile su organizirani otpor Nijemaca i na fronti 160 km prešle su Rajhu u koju su Nijemci vjerovali da nema sile koja bi prešla tu prirodnu zapreku dok je oni brane.

Jedinice Jugoslavenske armije otpočele su velikih ofanzivu u Lici, Oslobođeni su LAPAC i BIHAĆ.

Pokušajte Nijemata da pređu Dravu propasti bit!

Nikakove avanture onih koji se igraju tuđim životom ne mogu povratiti ono što je zauvijek izgubljeno! 20.000 fašističkih zvijeri ostavilo je svoje pogane živote u Dravi!

Propale su nade onih, koji su se nadali da će se spasiti na račun nesloge među tri velika saveznika Engleske, Amerike i SSSR-a.

Smrtna osuda koja je izrečena Hitleru, i njegovim pomagačima potvrđena je i poštrena Krimskom deklaracijom.

Propale su nade i onih, koji su očekivali intervenciju izvana u Jugoslaviji. Krimskom deklaracijom dane su slobodne ruke Jugoslaviji. Narod koji se bori na strani Saveznika sam odlučuje o svojoj sudbini. Stvorena je jedinstvena vlada Jugoslavije, na čelu s Maršalom Titom, koja je priznata od svih naših saveznika Engleske, Amerike, Sovjetskog Saveza i drugih država.

SLOM FAŠIZMA JE NEIZBJEŽIV!

Zar ima još slijepaca koji to ne vide ili neće da vide? Zar može još netko povjerovati ustaškim lažima o pobjedi Nijemaca ili o nečim trećim?

Mogu li Podravci i Bilogorci vjerovati tim lažima kada svaki dan čuju grmljavinu topova pobjedničke Crvene armije, koja se približuje Podravini i Bilogori?

Ustaški tabornici i Mačekovi zaštitari stvaraju miliciju s ciljem da što više ljudi u zadnji čas poyedu u sigurnu propaš.

DOŠAO JE KRAJNJI CAS! Ostati dalje na strani ustaša znači produživati rat, znači čekati vlastitu propast na strani onih, čija je smrtna osuda već izrečena!

Podravci i Bilogorci!

Ne dozvolite da vas ustaše uvuku u svoju miliciju u času potpunog porobljenja naše domovine! Ne dozvolite da uz cijenu svojeg života produžujete rat za Hitlera i Pavelića!

Oružje koje su vam ustaše dali, okrenite protiv njih i njihovih pomagača — Mačekovih agenata, koji su vas nagovarali da stupite u ustašku miliciju.

U federativnoj Jugoslaviji postoji samo jedna vlast koja je iznad svih narodnih i Narodno-oslobodilačke borbe! Onaj tko danas radi protiv te vlasti, radi protiv vlastitih interesa i čitavog naroda. Prema težini svojih djela, snositi će i kaznu.

ONAJ KOJI PRODUŽUJE RAT, SNOSIT ĆE I VEĆI TERET RATA!

Ako ne želite djeliti sudbinu ustaša, posljednji je čas da pređete u aktivnu borbu protiv njih.

Jugoslavenska armija stvorila je Demokratsku Federativnu Jugoslaviju i u njoj slobodnu demokratsku Hrvatsku.

Samo u redovima Jugoslavenske Armije možete osigurati sva prava na sretniju budućnost sebi i svojoj porodi.

April 1945. godine.

OKRUŽNI ODBOR JNOF-a

Bjelovar

napadi jedinica 3. JA na cijelom frontu, ali neprijatelj pruža ogorčen otpor, a mjestimično dovlači pojačanja. I dok na podravskom sektoru nije bilo većih uspjeha, dotle su jedinice X korpusa ponovo pobrile neprijateljsku obranu te je njegova 32. divizija zauzela važne dominantne položaje »Turski grobovi« i »Vis« (k. 288) iznad Male Trešnjevce, dok je njegova 33. divizija vodila žestoke borbe za južne visove iznad Sedlarice u kojima je imala 9 poginulih i 89 ranjenih. S obzirom da je 1. JA na područje V. Barne prebacila svoju 11. diviziju, želeći izvršiti obuhvat neprijateljskog lijevog krila na rijeci Ilovi, s kojim su njezine jedinice vodile žestoke borbe, to je 3. JA s tog područja prebacila 12. diviziju na područje Špišić-Bukovice, gdje na položajima od Lozana do Radotić brda, smjenjuje 36. diviziju, kako bi ona mogla izvršiti dublji obuhvat neprijateljskih snaga na području jako utvrđenog i branjenog prostora Vukosavljevica – Sedlarica – Turnašica – Trešnjevica. Koristeći prodor jedinica X korpusa noću 28. IV na Bilogoru, pod njegov savjet upućena je 17. divizija, sa zadatkom prodiranja pravcem Bačkovica–Bedenik–Bulinac, obuhvaćajući tako sa sjevera i zapada čvrsto branjenu prostoriju sela Zrinska i sela V. Pisanica. Pošto je tokom dana 29. IV izvršeno pregrupiranje snaga u skladu sa zadacima iz prethodnog dana, to su oko 20 sati na cijeloj fronti između Drave i Bilogore jedinice 36, 12. i 51. divizije, potpomognute artiljerijskom i minobacačkom vatrom, prešle u odlučujući napad. Prije ponoći jedinice 51. divizije u žestokim jurišima slomile su neprijateljsku obranu i oslobodile Stari Gradac i Starogradački Marof i do jutra izbile pred istočne prilaze Pitomače, dok je 13. bugarski puk oslobodio Križnicu, a pošto ga je ujutro smjenio 30. pješadijski puk bugarske 8. armije, upućen je na desno krilo 51. divizije istočno od Đuretine. U toku 30. IV. 1945. jedinice 12. slavonske divizije oslobodile su Vukosavljevicu, Otrovanec, Dinjevac, Prugovac, Suhu i Sirovu Katalenu, a jedinice 36. divizije Turnašicu, Sedlaricu, V. i M. Trešnjevicu, Grabrovnicu i Kozarevac, a jedinice 51. divizije uz sudjelovanje bugarskog puka započele napad na Pitomaču koju su oslobodile ujutro 1. V 1945. Bugarski puk je potom zauzeo Đuretinu i zastao prema Ferdinandovcu, kojeg je oslobodio 2. V te se potom prebacio u Prekodravlje, dok su već prvoga jedinice 51. divizije zauzele njegov operativni prostor od Drave. One su 1. V, goneći neprijatelja iz Pitomače, oslobodile Kladare, Podravske Sesvete, Kloštar Podravski, Budančevicu i Kalinovac. Neprijatelj je od Drave preko Drenovice-Severovaca-Brda Kališćančić, istočno od Đurđevca-želj. st. Kalinovac – Budrovac tokom 1. V postavio obrambenu liniju i pokušaji u noći 1/2. V da se ova linija probije nisu uspjeli. Za to vrijeme jedinice X korpusa duboko su prodrle grebenom Bilogore i zauzele sela Ribnjačku, Šandrovac i Suhu Katalenu, a noću 1/2. V zauzele su Bilo (k.267) – Paulovac–Zakletišće (trig. toč 268) taktički važan i dominantan odsjek, omogućavajući na taj način ostalim divizijama izvođenje obuhvatnih manevara prema Bjelovaru (pošto su Grubišno Polje i V. Barna, i zbog ovih akcija, oslobodeni 1. V te prema Đurđevcu. Njemu se 2. V u operativnom pogledu podčinjava 12. divizija, odlazeći preko Suhe i Sirove Katalene u sastav X korpusa. Jedinice 51. divizije 2. V su oslobodile Đurđevac, 3. V Medvedičku, Grkinu, Molve i Virje, jedinice 36. divizije, pošto je 33. divizija u svom prodoru izbila na južne visove Ane, i neprijatelj se počeo povlačiti, 2. V uveče ušle u Budrovac, a 3. V oslobađaju Čepelovac, Mičetinac, Anu i Šemovce, a 4. V Miholjanec i Donje Zdjelice. Jedinice 12. divizije oslobodile

su 4. V. Hampovicu i Rakitnicu, a bugarske jedinice Zdalu i Repaš, čime je završeno oslobodjenje današnje đurđevačke općine i započelo je oslobađanje kopriivničke općine. U toku 4. V 1945. jedinice 51. divizije oslobodile su Novigrad Podravski, Plavšinci, Vlaislav, Borovljane, Glogovac, Delove, Jeduševac, Brege, Hlebine i Sigetec. Neprijateljske snage, 15. njemački kozački korpus, dijelovi 11. njemačke zrakoplovne pješadijske divizije te ustaške jedinice na tom području, zaposjele su unaprijed pripremljenu utvrđenu liniju Peteranec–Herešin–Miklinovec–Draganovac–Stari Grad i dalje na jug prema Križevcima, koja je bila dio tzv. neprijateljske »Zvonimirove linije«, i na njoj organizirale otpor. Na ogranku linije koja je vodila preko Jagnjedovca i Hudovljana u pravcu Bjelovara 4. V napadala je 36. divizija, koja mjesta je zauzela 5. V prije ponoći, i s II bataljonom VI brigade izvršila iznenadni upad u Koprivnicu u 13,30 sati, što je izazvalo pometnju među neprijateljima koji su se počeli povlačiti pred 51. divizijom, te je uz suradnju ovih divizija oko 20 sati potpuno oslobođena Koprivnica. U borbama za Koprivnicu ubijeno je 200, a zarobljeno 120 neprijateljskih vojnika, a zarobljen je znatan plijen.⁴⁸ U borbama od 27. IV do 5. V 1945. jedinice 36. divizije nanijele su neprijatelju gubitke u ljudstvu od 571 ubijenih, 1.117 ranjenih i 57 zarobljenih neprijateljskih vojnika, a zaplijenile su 10 puškomitraljeza, 1 kola municije, 1 putnički auto, 1 motocikl, 1 kola sanitetskog materijala, 6 kola i 4 konja, uništile 8 kola sa konjima i veliki broj konja. U istom razdoblju su imale gubitke od 81 poginulih i 422 ranjena borca i rukovodioca.⁴⁹ U istom periodu jedinice 51. divizije su nanijele gubitke od oko 500 izbačenih iz stroja i 31 zarobljenog neprijateljskog vojnika, a zaplijenjene su 123 puške, 10 puškomitraljeza, 3 teška mitraljeza, 1 teški bacač, 1 radio-stanica, 1 telefonski aparat te veća količina municije, odjeće i obuće, a sama je imala gubitke od 35 poginulih i 186 ranjenih boraca i rukovodilaca.⁵⁰ U toku 5. V 1945. jedinice X korpusa izbile su na komunikaciju Koprivnica–Križevci te zauzele Carevdar, Lepavinu, Sokolovac i Mučnu, te nastupaju Kalnikom gdje su 6. V imale manje borbe s neprijateljem u Ludbreškom Ivancu, a onda su izbile na komunikaciju Varaždin–Križevci kod mjesta Sv. Petar Orehovec. U međuvremenu Bjelovar je oslobođen 4. a Križevci 6. V 1945.⁵¹ Tokom 5. V bugarski puk je nakratko prešao na desnu obalu Drave i oslobodio Botovo i Drnje. Jedinice 51. divizije nastavile su gonjenje neprijatelja tokom 6. V sjevernom stranom od Koprivnice prema Ludbregu, a jedinice 36. divizije južnom stranom, te su obadvije izbile na rijeku Bednju i u toku dana oslobodile Ludbreg, odakle se neprijatelj, pretrpjevši osjetne gubitke, u neredu povlačio ka Varaždinu. Varaždin je oslobođen 7. V 1945. a neprijatelj je u borbama imao 300 mrtvih i 700 zarobljenih vojnika a zarobljena je velika količina oružja, oruđa i vojne opreme. Jedinice 3. JA su 8. V 1945. produžile ka Mariboru i Rogatecu, gdje učestvuju u borbama do 15. V 1945. tj. do konačnog oslobodjenja naše zemlje. One su u borbama od 27. IV do 8. V 1945. u Podravini, Bilogori i Kalniku imale gubitke od 230 poginulih, 1.127 ranjenih i 20 nestalih boraca i starješina, dok su neprijateljski gubici iznosili 2.500 mrtvih, oko 4.000 ranjenih i 920 zarobljenih neprijateljskih vojnika, među kojima 20 oficira, a zarobljena je velika količina oruđa, oružja i ratne spreme.⁵² Tako je područje današnjih općina Koprivnice i Ludbrega, kao i cijela Podravina, oslobođeno. Narod Podravine u NOB-i dao je znatan doprinos pobjedi nad okupatorom i domaćim izdajnicima, u kojoj su mnogi nje-

govi stanovnici poginuli bilo s puškom u ruci u redovima NOV-a ili kao žrtve fašističkog terora. Tako je prema nepotpunim podacima što su ih početkom 1945. prikupile organizacije i rukovodstva Partije iz Podravine iseljeno ili pobijeno ukupno 9.147 stanovnika, od čega je 3.910 Srba, 3.617 Hrvata, a ostalo su uglavnom Židovi i Romi.⁵³ U NOR-u 1941-1945. je prema podacima što ih je prikupio CK KPH neposredno poslije oslobođenja 1945. sa područja ova tri kotara poginulo ukupno 144 člana KP i rukovodioca članova KPH u JA. Od toga su na đurđevačkom kotaru poginula 32 člana KPH, od kojih 3 člana KK KPH Đurđevac; na koprivničkom kotaru 49 članova KPH, od toga 4 člana KK KPH Koprivnica, 1 član Opć. komiteta i 1 član MK, i na ludbreškom kotaru 63 člana KPH, od čega 1 član Oblasnog, 1 član Okružnog i 4 člana KK, 3 člana Okružnog i 1 član KK SKOJ-a i 12 rukovodilaca u JA.⁵⁴ No i pored ovih gubitka broj članova KPH i organizacija je tokom rata stalno rastao pa čak i 1945. u vrlo teškim uvjetima, tako da je dolaskom članova iz zbjegova koji su privremeno napustili teren, krajem svibnja 1945. na ova tri kotara bilo oko 200 članova KPH i kandidata. Trideset druga divizija i Zapadna grupa odreda, kroz koje je prošlo preko 10.000 boraca, i u kojima se nalazio najveći broj boraca iz Podravine, imale su u toku rata preko 2.500 poginulih boraca i rukovodilaca. U borbama od 1. do 7. svibnja 1945. kad nastupa Bilogorom i Kalnikom na južnom području podravske ratne kotareva Đurđevac, Koprivnica i Ludbreg, 32. divizija je imala gubitke od 46 mrtvih, 169 ranjenih i 5 zarobljenih boraca, dok je neprijatelju nanijela gubitke od 309 mrtvih, 403 ranjenih i 69 zarobljenih neprijateljskih vojnika. Kroz 33. diviziju, koja je i formirana u Koprivnici, i u kojoj se također nalazio znatan broj boraca iz Podravine, prošlo je 7.714 boraca od čega je tokom rata 4.114 boraca poginulo i bilo ranjeno, što samo po sebi govori o žestini borbi na području bjelovarskog i čazmanskog okruga, gdje je divizija najviše operirala.⁵⁵

III.

Odmah po završetku rata i pobjede revolucije, što je kod naroda izazvalo oduševljenje, pristupilo se daljem radu i rješavanju krupnih problema obnove života i zemlje nakon četverogodišnjeg rata i razaranja. Zbog stalnih borbi tokom 1945. znatan dio zemlje u Podravini ostao je neobrađen, mnoga sela, posebno na obroncima Kalnika i Bilogore, bila su popaljena, a ljudi bez krova nad glavom, stoka i privredni inventar te žitarice i sjemenje opljačkani, prometnice, mostovi i pruge razrušeni, jedan dio privrednih objekata uništen ili onesposobljen, a trgovina gotovo nije ni postojala. Znanat broj suradnika okupatora i obitelji neprijateljskih vojnika, koji su se pred naletom jedinica JA povukli s neprijateljskom vojskom, počeli su se u svibnju vraćati svojim kućama, no mnogi od njih, iako nisu bili aktivni učesnici u neprijateljskim zločinima, nisu bili prijateljski raspoloženi prema novoj vlasti. Među njima na terenu Podravine bilo je i onih koji su za svoje zločine ili neprijateljsku djelatnost morali odgovarati pred Narodnim sudovima. Na terenu Podravine se nalazio još znatan broj neprijateljskih agenata. U Peterancu od kraja 1944. nalazio se jedan od centara za njihovu obuku, kako bi mogli nastaviti rad protiv nove vlasti i Nove Jugoslavije poslije oslobođenja. Tu su i neprijateljske oružane grupe tzv. »križari«, od kojih je jedna grupa u to vrijeme djelovala na području đurđevačkog, dvije na području koprivničkog i jedna na području ludbreškog kotara. Oni odmah

razvijaju svoju aktivnost i nastavljaju sa zločinima za što su ih osposobili njihovi gospodari. O kakvim se zločincima radi pokazuje i slučaj od 18. V 1945. kada su u Đurđevcu minirali šumariju i jednu seljačku kuću u kojima se nalazilo preko 100 ranjenih boraca, te je od eksplozije, koja je oba ova objekta raznijela, stradalo više od polovice ranjenika.⁵⁶ Napadaju se i odvoje odbornici, kao oni iz mjesta Kalnik, ali i partijski aktivisti, te se ovim zločinima narod nastoji zaplašiti, a nova narodna vlast destabilizirati.⁵⁷ No ubrzo je kod Katalene razbijena đurđevačka grupa »križara« te je tada pobijeno ili pohvatano 18 ustaša. Potom je uništena i grupa od 28 »križara« na koprivničkom kotaru, a zatim i ostale dvije. No borba s pojedinim »križarima« se nastavlja na tom području i slijedećih nekoliko poratnih godina.⁵⁸

Katolički kler je najvećim dijelom i dalje ostao neprijateljski raspoložen prema novoj vlasti, te svoju aktivnost na sva tri podravska kotara usmjerava prema mladini.

Na svoja imanja nakon oslobođenja počeli su se vraćati Srbi protjerani u Srbiju od ustaša 1941. godine, pa je rješavano i pitanje kolonista koje su ustaše naselili na srpske posjede. Oni su svrstani u dvije grupe, onima koji su surađivali s NOP-om ponuđena su konfiscirana imanja narodnih neprijatelja, a onima koji su surađivali s neprijateljem određeno je da se vrate u krajeve iz kojih su došli, ili da ostanu poljoprivredni radnici, ali svi moraju ranijim vlasnicima vratiti njihove posjede.⁵⁹

U takvim prilikama načinjen je plan akcija i zadataka za sve organizacije i aktiviste NOP-a. Već 27. IV 1945. Oblasni komitet KPH za Zagrebačku oblast dostavio je i OK KPH Bjelovar razrađeno uputstvo od 7 točaka sa osnovnim smjernicama za rad na novooslobođenim mjestima i gradovima, kojima je predviđeno da se putem zborova i konferencije politički djeluju te izvrši izbor NOO-a, odbora JNOF-a, USAOH-a i AFŽ-a.⁶⁰ U vezi s ovim uputstvom, OK KPH Bjelovar je na svom sastanku 16. V 1945. u vezi s političkom situacijom na okrugu, organizacionim stanjem Partije, SKOJ-a, JNOF-a NOO-a te djelovanjem Bjelovarskog vojnog područja donio 35 konkretnih zaključaka, čija je bit sređivanje i upotpunjavanje svih naprijed navedenih organizacija u cilju njihovog osposobljavanja za izvršenje postavljenih zadataka.⁶¹ Pored zadataka koji su stajali pred organizacijama i članovima KPH, najteže zadatke imali su NOO-i kao organi narodne vlasti. O tim njihovim prvim poslijeratnim zadacima u referatu na prvoj redovnoj skupštini Okružnog NOO Bjelovar, održanoj u rujnu 1945. u Bjelovaru rečeno je slijedeće: »Oslobođenjem okruga pred NOO-e su postavljeni još opsežniji zadaci: Uspostavljanje saobraćaja na cestama i prugama, osiguranje prehrane stanovništva, podizanje cjelokupne privrede, organiziranje školstva, bolnica i javnih službi, i uz to još uvijek borba protiv križara, reakcije i naslijeđenih ostataka iz prošlosti a kao prvo podizanje domova za stanovništvo popaljenih ustaničkih sela...«⁶² Izvršena je njihova reorganizacija te su ukinuti općinski NOO-i, popunjeni su postojeći te birani novi. Krajem 1945. bilo ih je na đurđevačkom kotaru 35, koprivničkom 54, a ludbreškom 57 NOO-a.⁶³ Oni su odmah poslije oslobođenja uspjeli aktivirati znatan broj stanovništva na obnovi saobraćaja i željezničkih pruga (Virovitica-Đurđevac-Koprivnica-Ludbreg; i od Kloštra Podravske prema Bjelovaru, te od Koprivnice prema Križevcima), te privrednih objekata, na sjetvi i drugim poslovima. Tako je već 8. V 1945. uspostavljen promet željezničkom prugom od Koprivnice do Varaždina, a ra-

Brojno stanje partijskih organizacija

 Mjesec: *april*

 Okrug: *Bjelovar*

 Oblast: *Zagrebačka*

Godina 1945

KOTAR	Broj konj. komiteta	Broj članova kad. komiteta	Broj općinskih komiteta	Broj članova opć. komiteta	Broj žena u str.	Od toga broj žena u voj. post. str.	Liz. čl. Partije svop. pozadina usisa	Broj žena članova Partije	Broj svih članova Partije	Regionalni sastav					Nacionalni sastav			Kandidati	OPASKA
										Brodjica	Srijem	Obrniba	Novopeteljski	Istakovačka	Hrvat.	Srb.	Ostale nacije		
<i>Okružni kom. KPH</i>	/	/	/	/	/	/	/	2	2	1	1	1	1	2	/	/	/	/	
<i>Okružni kom. SKOJ-a</i>	/	/	/	/	/	/	8	5	2	2	/	/	4	9	1	/	/	/	
<i>Trilovačko područje</i>	/	/	/	/	/	12	64	4	64	15	34	7	7	4	34	29	1	12	
<i>Opć. kom. Ož. N. c.</i>	/	/	/	/	/	1	8	/	8	6	1	/	/	5	1	2	/	/	
<i>Opć. kom. Opć. kom. Ož. N. c.</i>	/	/	/	/	/	1	14	/	14	6	5	/	3	15	1	/	/	/	
<i>Našinski mlić. Ož. N. c.</i>	/	/	/	/	/	1	6	/	6	2	4	/	/	3	3	/	/	/	
<i>Čelja pašće O. k.</i>	/	/	/	/	/	1	16	2	16	13	1	/	2	3	13	/	/	/	
<i>Kotar Bjelovar</i>	1	6	3	11	18	5	23	34	146	22	118	37	1	2	99	42	5	23	
<i>Žitkovac</i>	1	7	/	/	2	1	5	6	18	2	13	1	1	1	16	2	/	/	
<i>Koprivnica</i>	1	4	1	3	8	/	/	9	31	6	22	2	1	1	15	15	1	/	
<i>St. J. Žabov</i>	1	6	2	6	14	/	/	7	54	11	39	1	1	2	31	19	4	16	
<i>Križevci</i>	1	4	2	6	7	/	/	7	52	15	34	3	1	2	46	5	1	9	
Ukupno:	5	30	8	26	49	22	136	72	416	87	280	19	15	15	271	134	14	59	

 Dne: *1. maja 1945.*

Org. sekretar:

Marijan Jurić

dovi u ostalim pravcima i prugama bili su u toku te su sve pruge i ceste do kraja svibnja osposobljene za promet. Mobiliziran je narod iz Podravine da pomogne sjertvu i izgradnju kuća u popaljenim kalničkim selima lubreškog i koprivničkog kotara. Stavljani su u pogon rudnici u Glogovcu, Javorovcu, Pitomači, »Mirna« u Bregima i drugi, a u Đurđevcu je započeo s radom veliki mlin i električna centrala a ubrzo i pilana, kod Kalinovca je za samo 2 i pol dana završen aerodrom na čijoj je izgradnji radilo preko 4.000 ljudi, žena i omladine a na kojem su kraće vrijeme bile eskadrale zrakoplovstva JA, koje su svojom ativnošću potpomogle akcije 1,2. i 3. JA na frontu do oslobođenja, da bi se potkraj svibnja 1945. prebacile na aerodrom kod Zagreba. Do kraja svibnja 1945. na sva tri kotara izvršena je sjetva gotovo 100% što je bio veliki uspjeh.⁶⁴ Sve ove uspjehe narodne vlasti nastojali su onemogućiti ostaci neprijatelja na terenu te reacionari, ali su brzim intervencijom partijskih organizacija i članova u tome onemogućavani. Tako je poslije miniranja šumarije i jedne seoske kuće u Đurđevcu 18. V 1945, kojom prilikom su stradali ranjeni borci koji su se tu nalazili na liječenju, OK KPH Bjelovar održao odmah sjednicu i donio 7 zaključaka, a da bi pomogao KK KPH Đurđevac za njihovo provođenje uputio je na đurđevački kotar Ivana Živodera, org. sekretara OK KPH Bjelovar, Đuru Lalića, predsjednika Okružnog odbora NOF-a Bjelovar, Branka Karanovića, sekretara OK SKOJ-a Bjelovar, Marka Malinarića, pročelnika odjela tehničkih radova Okruž. NOO-a Bjelovar i Đuku Filipovića, predsjednika inicijativnog odbora za grad Bjelovar, a ujedno je zamolio Oblasni komitet KPH za Zagrebačku oblast, koji je odmah izvješten, da im uputi Tomu Vojkovića ili nekog drugoga da im po-

mogne da se politička situacija popravi.⁶⁵ Tada je pored KK KPH Đurđevac (u kojem su bili: Bolto Pankarić, sekretar, Franjo Županić, Zdenka Sladović, Božo Crnec, Ivan Barberić, Magica Pankarić i Marica Bogdan) postojalo na kotaru svega 7 partijskih organizacija, od kojih su se 2 nalazile u Đurđevcu i po jedna u Trešnjevici, Šemovcu, Kloštru, Virju i Kalinovcu, dok u 5 općina uopće nije bilo partijskih organizacija. U to vrijeme je osnovan i Gradski komitet KPH Đurđevac s Andrijom Stankircem, sekretarom i članovima Mandicom Kolenc, Nikolom Sekulićem i Miškom Dorčecom, a nešto kasnije i Baricom Markov.⁶⁶ Do kraja mjeseca svibnja, dolaskom izvjesnog broja članova KPH iz zbjega, te radom postojećih na terenu, organizaciono je učvršćena partijska organizacija, a pored postojećih, formirane su dvije nove i Općinski komitet Virje, te se broj članova povećao na 65 članova i 3 kandidata KPH.⁶⁷

I na koprivničkom kotaru je politička situacija bila slična onoj na đurđevačkom kotaru, pošto je poslije povlačenja aktivista s najvećeg dijela kotara, neprijatelj na njemu imao kontrolu, samo što je ovdje ipak bio veći broj partijskih organizacija te ostalih organizacija NOP-a pa je i rad u izvjesnoj mjeri time bio olakšan. I tu su reakcija i ostaci neprijateljskih snaga nastojali destabilizirati i onemogućiti rad narodne vlasti, ali su u tome spriječavani. Zato je pojačan politički rad na kotaru, partijske organizacije su organizaciono učvršćene i stvaraju nove, a posebno se pristupa formiranju novih NOO-a, izuzetak je jedino općina Hudovljani. U samoj Koprivnici je poslije oslobođenja formiran Gradski komitet KPH Koprivnica s Valentom Ambrošićem, sekretarom na čelu.⁶⁸ Tako se, zahvaljujući zajedničkom poli-

Narodu okruga Varaždin!

Herojski narod Like, Korduna, Dalmatinske Zagore i Gorskog Kotara u četirigodišnjoj narodno-oslobodilačkoj borbi protiv fašističkih zavojevača i njegovih slugu žrtvovao je hiljade života svojih najboljih sinova, svoje domove, svoja ognjišta.

Baš u tim krajevima, koji su prvi podigli oružani ustanak, okupatorska vđjska i vojska domaćih izdajica sistematski je palila i rušila sela, uništavala usjeve i poljoprivredno orudje; pljačkala odjeću i hranu sve s tom namjerom da uništi jedinice Narodno-oslobodilačke Vojske koju je tamošnje stanovništvo hranilo i oblačilo.

Danas se narod tih krajeva nalazi u teškom ekonomskom i materijalnom položaju. Oni gladuju i nemaju odjeće. Njihove oranice leže puste, jer njihove ruke koje su junački držale pušku kroz 4 godine ne mogu raditi jer nemaju plugova, lopata, motika. Nema zaprege ni za-prežne marve ne žive u kućama, jer nemaju alata da ih sagrađe. Popaljen ili opljačkan im je namještaj i kuhinjsko posudje.

Braćo i sestre! Oduzimo se narodu-borcu Like, Korduna, Gorskog Kotara i ostalih postradalih krajeva, koji je svojom herojskom borbom ubrzao i naše oslobodjenje. Taj je narod sve žrtvovao. Žrtvuimo i mi, pružimo im bratsku ruku pomoćnicu.

Sakupimo kola, marvu, plugove, lopate, motike, sjekire, klijesta, namještaj, kuhinjsko posudje, odjeću, hranu, sve što je najpotrebnije i najnužnije za obnovu gospodarstva i pošaljimo zaslužnom narodu Like, Korduna i Gorskog Kotara.

Našom im se žrtvom odužujemo; našom žrtvom pridonášamo obnovi naše domovine.

U tu svrhu voditi će se sabirna kampanja po svim kotarima okruga Varaždin.

Pomognimo herojske prvoborce Like, Korduna, Banije i Gorskog Kotara u obnovi njihovih krajeva,

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Okružni Odbor JNOF-e Varaždin.

tičkom i ostalom radu članova KPH i ostalih masovnih organizacija, sve više normalizirao život i na ovom kotaru, posebno poslije likvidiranja »križarskih« grupa.

Politička situacija i na ludbreškom kotaru je bila opterećena svim onim ekonomskim i političkim problemima koje je iza sebe ostavila ustaška vlast. Zbog toga se odmah poslije oslobođenja pristupilo organizacionom sređivanju postojećih rukovodstava i organizacija Partije i SKOJ-a te masovnih organizacija i formiranju novih kako bi cijeli kotar bio njima pokriven te da bi se rad na rješavanju postojećih problema što bolje odvijao. I ovdje su postignuti značajni uspjesi koje su nastojali omesti neprijateljski ostaci i reacioneri na terenu, ali su oni ubrzo onemogućeni i privedeni zasluženoj kazni, a život se ubrzo normalizirao.⁶⁹ Iz imeničnog popisa kojega je OK KPH Varaždin dostavio 17. V 1945. Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast saznajemo imena kotarskog rukovodstva Partije, SKOJ-a, JNOF-a i NOO-a, koji su se na tim funkcijama našli s oslobođenjem ludbreškog kotara. To su bili u **KK KPH Ludbreg – Biro**: Milan Beli, politički sekretar, tajnik KO JNOF-a Ludbreg, zadužen za SKOJ i OZN-u, Anđelka Pavle, org. sekretar i zadužena za AFŽ, Josip Martinović, tajnik K NOO Ludbreg i zadužen za miliciju, Ante Lovrenčić, koji je sada novoprimitljeni i zadužen za agitprop i sindikat; **Plenum-Franjo Jani**, član KO JNOF-a Ludbreg i pročelnik financijskog odjela u K NOO Ludbreg, Vlado Horvat, zadužen za rad od Pogranične OZN-e II, za popunjenje ovog komiteta predviđen je da se primi u Plenum Edo Perin, šef Povjerenstva OZN-e II za kotar Ludbreg. U **KK SKOJ-a Ludbreg**: Martin Blažić, politički sekretar, Dragec Juričan, Micika Blažić, Štef Debeljak, Tonček Čanki, Barica, novoprimitljena kojoj prezimena ne znamo. Za sekretara se kaže da je dosta slab i da je za tu dužnost predviđena Micika Kolenko, koja se nalazi na radio-stanici kod Komande Kalničkog područja kao šifrantica. U Komitet su predviđeni još Milka Sribljan i Rade Tilif, koji se nalaze u ekonomskoj sekciji Kom. Kal. područja. U **Okružnom odboru JNOF-a Varaždin**, s područja ludbreškog kotara u Plenumu su se nalazili: Đuro Pepelko, za kojeg se ne zna gdje se trenutno nalazi, Tomo Blažić, nalazi se u OZN-i, Milka Severović, pročelnik socijalnog odjela K NOO Ludbreg, Ćiril Bendelja iz Madaraševca, kotar Ludbreg, Đuro Takač, pročelnik odjela za obrt i industriju kod Okr. NOO Varaždin, Štefica Mađarić, nalazi se u OZN-i

IV, Milan Baneli Beli, tajnik KO JNOF-a Ludbreg i Rudolf Perin, pogranično povjerenstvo. U **kotarskom odboru JNOF-a Ludbreg – Izvršni odbor**: Đuro Pepelko, HSS-ovac iz Martinića, predsjednik, Jovo Đurašević, SDS, potpredsjednik, Milan Baneli Beli, tajnik, Aleksa Dežić, blagajnik, Kata Brcković, član Okružnog odbora AFŽ-a Varaždin, Blažić Martin, sekretar KK SKOJ-a i član KO USAOH-a Ludbreg, Ćiril Bendelja, HSS-ovac, član IO Okr. O. JNOF-a, Stjepan Vršić, HSS-ovac iz Bolfana i Antun Lovrenčić, član KK KPH Ludbreg i odgovoran za sindikate, **Plenum**: je nepoznat pošto se arhiva nalazi još u bunkeru. U **Kotarskom NOO Ludbreg**: Tomo Dobrin, predsjednik, Josip Martinković, tajnik, Ivan Namjesnik pročelnik prometnog odjela, Mirko Funtek, pročelnik upravnog odjela, Milan Bezi, pročelnik za industriju i obrt, Vinko Bregović, pročelnik gospodarskog odjela, Franjo Tot, pročelnik odjela za trgovinu i snabdjevanje, Milka Severović, pročelnik socijalnog odjela, Ljubica Skafec, pročelnik za prosvjetni odjel, Franjo Jani, pročelnik odjela za financije i Svetozar Lazić, pročelnik odjela za zdravstvo. Za AFŽ-e se kaže da još nemaju arhive kod sebe pošto se nalazi negdje u konspiraciji te ne mogu dati i sastav rukovodstva.⁷⁰

Već potkraj 1945. g. život se sve više normalizirao, narod je s velikim elanom obnavljao i podizao ratom opustošenu zemlju. I kao što je u NOB-i iskazao svoje opredjeljenje tako je i na izborima iskazao svoje opredjeljenje glasajući za republiku preko 90% tj. za Novu Titovu DF Jugoslaviju, zajednicu zbratimljenih naroda i narodnosti.

Na kraju možemo zaključiti da su se rukovodstva i organizacije NOP-a i jednice NOV-a u Podravini, u prvom redu na području Kalnika, ne samo uspjele održati i sačuvati od uništenje tokom 1945. do oslobođenja, na izuzetno teškom području preko kojega su se povlačile velike neprijateljske snage iz naše zemlje prema gornjem toku rijeke Drave i zapadu, već su uspjele postupno jačati svoje redove, razvijati političku i vojnu aktivnost i nanositi neprijatelju gubitke u ljudstvu i materijalu, a poslije oslobođenja s najvećim samoprijedorom i entuzijazmom pristupiti obnovi zemlje, čime su na najbolji način dali svoj značajan doprinos pobjedi nad okupatorima i domaćim izdajnicima i oslobođenju zemlje i njezinoj brznoj obnovi i socijalističkoj izgradnji poslije oslobođenja.

BILJEŠKE

- Pod pojmom Podravina u ovom razmatranju uključena su područja ratnih kotareva, koji se uglavnom poklapaju s područjima današnjih općina Đurđevac, Koprivnica i Ludbreg.
- Opširnije o tome vidi: Stjepan Blažeković, Bjelovar, Bjelovar 1985, str. 169-171 i Stjepan Novak, Sjećanje na zbjeg u Mađarskoj, Sjeverozapadna Hrvatska u NOB-i i soc. revoluciji, Zbornik, Varaždin 1976, str. 956.
- Arhiv Vojnohistorijskog instituta Beograd (dalje AVII), Fond NOB, kut. 1146, reg. br. 34-1/4.
- Arhiv Instituta za historiju radničkog pokreta Hrvatske Zagreb (dalje AIHRPH), NOV-6/702.
- Tako je prema izvješčaju Obl. kom. KPH za Zagrebačku oblast CK KPH od 10. I 1945. u operativnim jedinicama NOV-a na području Podravine bilo: u Stabu X korpusa »Zagrebačkog« 60 članova i 5 kandidata KPH i 50 članova SKOJ-a; u 32. diviziji 460 članova i 59 kandidata KPH i 266 članova SKOJ-a u 1. zagorskoj brigadi 130 članova i 8 kandidata KPH i 100 članova SKOJ-a; u Kalničkom NOP odredu 29 članova i 2 kandidata KPH i 16 članova SKOJ-a; te u vojno-pozadinskim ustanovama – Komandi područja Kalnik 40 članova i 7 kandidata KPH i 18 članova SKOJ-a, Komandi područja Bjelovar 92 člana i 29 kandidata KPH i 111 članova SKOJ-a i Vojnoj oblasti X korpusa 116 članova i 7 kandidata KPH i 203 člana SKOJ-a. U isto vrijeme u Podravskoj NO brigadi »Mihovil Pavlek Miškina« bilo je 78 članova i 13 kandidata KPH a 2. II 1945. 80 članova i 11 kandidata KPH te 82 člana SKOJ-a. Vidi: AIHRPH, KP-63/786 i NOV-7/811 i 817.
- O djelatnosti NOP-a i jedinica NOV Hrvatske u Podravini u 1944. g. vidi: Zdravko Dizdar, Pregled razvitka NOP-a u Podravini 1944. godine, Podravski zbornik 84, Koprivnica 1984, str. 5-27, odakle su i uzeti uvodni podaci.
- AIHRPH, KP-100/4.695
- AVII, Fond NOB, kut. 1146, reg. br. 34-1/4.
- AVII, Fond NOB, kut. 557, reg. br. 40-3.
- AIHRPH, KP-63/815.
- AIHRPH, KP-63/855.
- AIHRPH, KP-63/864.
- AIHRPH, KP-63/890.
- AIHRPH, KP-64/904. Imena i prezimena su data onako kako su u dokumentu napisana te se ne isključuju eventualne pogreške.
- AIHRPH, KP-100/4.732
- AIHRPH, KP-64/905.
- AIHRPH, KP-64/935 i KP-100/4.736a.
- AIHRPH, KP-64/903.
- Tridesetdruga divizija, ljudi i događaji u NOB-i, Zagreb 1975, str. 325.
- Isto, str. 327-334.
- AIHRPH, KP-64/949.
- AIHRPH, AFŽ-8/1111 i JNOF-3/415.
- AIHRPH, KP-64/956.
- AIHRPH, KP-64/963. Izvješčaj Obl. kom. KPH Zagrebačke oblasti od 25. III 1945.
- AIHRPH, KP-64/971 i vidi bilj. br. 20.
- AIHRPH, KP-64/976 i 1028.
- AIHRPH, KP-64/1001.
- AIHRPH, KP-63/765.
- AIHRPH, KP-64/989 i 1009 i JNOF-4/563.
- AIHRPH, JNOF-4/536.
- AIHRPH, JNOF-4/565.
- AVII, Fond NOB, Kut. 55a, reg. br. 4/6-5.
- AIHRPH, JNOF-3/405 i 407.
- AIHRPH, KP-63/765.
- AIHRPH, SKOJ-11/1302.
- AIHRPH, KP-64/943.
- AIHRPH, KP-64/913.
- AIHRPH, NOV-6/647.
- AIHRPH, KP-64/959.
- AIHRPH, KP-64/973. Prema izvješčaju OK KPH Varaždin od 15. IV 1945. ubili su ih drugovi iz OZN-e Gabrijel Nofta i Tomo Stan-ko. Vidi: AIHRPH, KP-64/997.
- AIHRPH, KP-63/765.
- AIHRPH, SKOJ-11/1312. Izvješčaj Oblasnog komiteta SKOJ-a za Zagrebačku oblast PK SKOJ-a za Hrvatsku od 17. IV 1945.
- AIHRPH, KP-64/997.
- AIHRPH, KP-64/1009.
- AIHRPH, KP-63/765.
- Zbornik dokumenata i podataka o NOR-u naroda Jugoslavije (dalje Zbornik VII), Tom XI, knj. 3, Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1. I – 24. V 1945, Dokumenti Treće armije, Vojnoistorijski institut, Beograd 1976, dok. br. 141 – Izvješčaj Staba 3. JA Generalštabu JA o operacijama potčinjenih divizija od 27. IV do 7. V 1945. Uvodni i dalji tekst za ovo poglavlje o operacijama jedinica 3. JA u Podravini u tom periodu napisan je na osnovu dokumenta iz ove knjige.
- Ivan Antonovski, Formiranje i razvoj partizanskih vojnih formacija na području Hrvatskog zagorja, Podravine, Kalnika i Moslavine u toku NOR-a 1941-1945, Sjeverozapadna Hrvatska u NOB-i i soc. revoluciji, Zbornik, Varaždin 1976, str. 182-183.
152. Zbornik VII, Tom XI, knj. 3, dok. br. 141.
- Zbornik VII, Tom XI, knj. 3, dok. br. 116.
- Zbornik VII, Tom XI, knj. 3, dok. br. 118.
- Dana 7. V 1945. Deseti korpus je stavljen pod komandu 1. JA što je bilo predviđeno da učestvuje u oslobađanju Zagreba, te se uputio u tom pravcu. No, budući da je Zagreb 8. V 1945. oslobođen, to je Deseti korpus »Zagrebački« 9. V 1945. ušao u već oslobođeni grad. Vidi: AVII, Fond NOB, kut. 251, reg. br. 32-2 i kut. 557, reg. br. 40-1/1.
- AIHRPH, KP-42-III/3318 i KP-64/903 i 913.
- AIHRPH, KP-42-III/3308.
- Stjepan Blažeković, Bjelovar, n. dj., str. 177.
- AIHRPH, KP-64/1041.
- AIHRPH, JNOF-4/525.
- Stjepan Blažeković, Bjelovar, n. dj., str. 179.
- Isto.
- AIHRPH, KP-64/1016.
- AIHRPH, KP-64/1036.
- Originalni referat nalazi se u Historijskom arhivu Bjelovar.
- AIHRPH, Oblasni komitet KPH Zagreb III/1, 1946.
- AIHRPH, JNOF-4/525 i Stjepan Blažeković, Bjelovar, n. dj., str. 179-180.
- AIHRPH, KP-64/1041.
- Stjepan Blažeković, Bjelovar, n. dj., str. 181.
- Izvješčaj KK KPH Đurđevac OK KPH Bjelovar od 30. V 1945. Original se nalazi u Historijskom arhivu Bjelovar.
- Stjepan Blažeković, Bjelovar, n. dj., str. 181-182.
- AIHRPH, JNOF-4/1041.
- AIHRPH, KP-64/1039.

PRILOZI

- Potvrda Okružnom odboru JNOF-a Varaždin o predaji jedne od rata prikupljenog novca na području okruga kao pomoć za opustošene krajeve Dalmacije, Like, Hrvatskog primorja i Gorskog kotara.
- Izvješčaj OK KPH Bjelovar Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast od 19. II 1945. o situaciji na đurđevačkom kotaru i upućivanju aktivista na kopriwnički kotar s prijedlogom imena za popunu KK KPH Koprivnica.
- Pregled organizacionog stanja partijskih i vanpartijskih organizacija na bjelovarskom okrugu u veljači 1945. godine
- Pregled brojnog stanja, socijalnog i nacionalnog sastava partijskih organizacija na području KK KPH Ludbreg u ožujku 1945. godine
- Izvješčaj OK KPH Bjelovar Oblasnom komitetu KPH za Zagrebačku oblast o ofenzivi na kopriwničkom i svetoivanskom kotaru te načinu organiziranja ustaške milicije na đurđevačkom kotaru i planiranim postupcima prema njoj
- Proglas Okružnog odbora JNOF-a Bjelovar »Narodu Bilogore i Podravine« iz travnja 1945. godine
- Pregled brojnog stanja, socijalnog i nacionalnog sastava partijskih organizacija na području bjelovarskog okruga u travnju 1945. godine
- Proglas Okružnog odbora JNOF-a Varaždin »Narodu okruga Varaždin« neposredno poslije oslobođenja u svibnju 1945. o sabirnoj kampanji za pomoć narodu u Lici, Kordunu, Dalmatinskoj zagori i Gorskome kotaru.